Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 31 январь, 1978 шу. ● № 13. (5836). ● Мах 2 кап.

ТIАЙЙЦА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕ!

Деррига советски халкъ санна пятилетка кхоалагIча шерах бIубенна чубеннаб Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой а. Царна йолаш я дIахо болх бара никъ хьехаш йола программа. Из программа я КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенеш, Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара положенеши выводаши. Уж къаьгта хьахьекхай, дегIайоалаяьй КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК 1978 шера дерригача халкъа социалистически яхь йоаржаярах яздаьча Письмо тIа.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш, СССР керда Конституци тIаэцаро дегаш ураоттадаь. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара баха ма-боагIара накъабаха гIерташ вай автономни республика къахьегамхоша иттлагIча пятилетка шолагIа юбилейни шу белгалдаьккхар тIагIертта къахьегарца, экономика, Iилмеи культуреи дегIайоалаеча белгала толамаш даьхар.

Из деррига а хьахилар областной партийни организаце, профсоюзни комсомольски организацеша баьча организаторски политически балхах, республика беррига къахьегамхоша шоаш ца кхобеш хьийгача къих.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмова гIулакхаца жоп луш Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша тIайийцад 1978 шера дола социалистически декхараш. Уж доккхий а бехктокхаме а да. Тахан газето кепатох уж.

Декхараш тIаэцаш вай республика къахьегамхоша КПСС ленински Центральни Комитета, КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюрона дош деннад парте XXV съездо оттаяь экономически социальни программа вахаре кхоачашъяра де мел дезар де, 1978 шереи бIарччача пятилеткаи заданеш кхоачаш а тIехкхоачаш а еяга Iалашде.

Декхараш тIайийцад, дош денна даьннад. ХIанз керттердар да уж кхоачашдар.

Чакхбаьннаб пятилетка кхоалагIча шера хьалхара бутт. Партийни организацеш, болхлой кулгалхой декхарийла ба Письмо тIа белгалдаь ма-хиллара, шера хьалхарча деношка денз балха нийса ритм хулийтилга, шера хьалхарча бетта паччахьалкхен планови заданеши социалистически декхараши хIара къахьегама коллективо, районо, городо кхоачашделга Iалаш мишта даьй хьажа. Ритмично болх беш дукха коллективаш я вай республике. Царех я «Старогрознефть» НГДУ Горячеводски бурув тохара балхий управлени, СССР 50 шу дизара цIерагIа йолча химически, «Красный молот», ГI. Ахриева цIерагIа йолча «Электроинструмент» заводий, кхычар коллективаш. Цу предприятешка Iалашду коллектива политически къахьегамен хьинар лакхача боараме лоаттаде, паччахьалкхен заданеш ханал хьалха кхоачашъе, къахьегама овсарле дикка лакхъе эша хьалаш.

Цу хьалхалаттача коллективай боахам лелабелга эргадоахаш тоадара, яхь лелаяра дика опыт тахка, хьагулъе, дIайоаржае еза партийни профсоюзни организацеша.

Вай мехко хьабенача халача а цуица цхьана доггIоздоахача а наькъагIа хьабоагIаш ленински парте членаща тешаме лелаяьй шоай эггара дикагIеи толашагIеи йола оамалаш — эггара халагIа а бехктокхамегIа а йолча моттигашка, карагIдаьнна дикадар дIачIоагIде, кхычар хьаллоацилга Iалашде дезача хьалха латташ хулга, кхы а доккхагIа толамаш дахара нах оарцагIбоахаш хулга, эффективности дикали айеча керте оттилга, парте тIахьехам кхоачашбара нах оарцагIбоахилга.

Ховш да планаш кхоачаш ца еш, балха тIа брак хулийташ, материалаш, бедал, электроэнерги йоагIачул дукхагIа дIаухийташ, болх ца беш оборудовани латташ, балха ха зехьа йовеш йола предприятеш, боахамаш вайнига хIанз а долаш долга. Из иштта хилара бахьанех цаI да цу тайпарча коллективашка яхь формаяна лелаеш хилар. Доккхий дешаши массанена а довзаш дола тIахьехамаши деча хана болх лерттIа вIашт тIехьбоаккхилга, тIайийца декхараш кхоачашдара хьадда йола хьалаш хьаделга вкъаза диллуш хилар. МоттигIаш я партийни организацешта коллективе лелаеча социалистически яхье дакъа лоацаш мел «коммунисташ ба, царех хьалхалаттар, тIехьавусар малав, уж тIехьа хIана ба ца ховш. Цу тайпара хьал долча хала да коммунистий авангардни лоархIамах дувца.

Вахаро хьахьекхад партийни организацеша къахьегамхой инициатива, цар маьхе предложенеш хьинаре хьаллоацача а чакхъяха гIо деча а, дикача къахьегамах доагIа материальни а моральни а совгIат делга хьалкъалша леладеча, яхь формаша, дего хьийха доацаш леларна къовсам лоаттабеча толамаш дикагIа хулга.

Производственни наха кхетам баларен декхараш кхоачашдеча лакхлу юххьанцарча партийни организацешта организацирнин идейно - политически балха формаех дикагIа пайда эца, лоархIаме долча дешай хьакъехьа каст - каста семинараш е езача, нахаца беча беркат доалача балха тIара дикагIа йола опыт Iомаелга Iалашде дезача парте горкомийи райкомийи бехктокхам.

Вай планаш а тIайийца декхараш а толаме кхоачашдара массанахьа балха дерригача доакъошка тIадиллача гIулакхах боагIа бехктокхам айбар, дисциплина лелаяр боккхача лоархIаме да. Партийни организацешка балха дукха формаши методаши я цу тайпара хьал хIара коллективе хьадара. Керттердар да хьалхашка латта декхараш кхоачашдара нах оарцагIбоахаш хIара денна хандаиза болх бар; тIайийца декхараш кхоачаш мишта ду хьожаш хан-ханнахьен хьалдан тохкам бар, тIехьабусараш хьалхалаттараштa тIехьаккхебар, цу хьакъехьа эша новкъостал царна дар. балха дикагIа йола методаш дIайоаржаяр.

Партийни организацей декхар да социалистически яхьа еш йола терко цхьан минута а лаьгI а ца йолийташ укх шера а бIарччача пятилетка а заданеши тIайийца социалистически декхараши кхоачашдара лоаттабеча къовсама тIа-тIа дукхагIа нах юкъеозар.

Укх деношка Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша чIоагIа дегаш айденна дIахьош я пятилетка кхоалагIча шера вахта. Цхьаккха а шеко яц тахан кепатохача социалистически декхараш тIа ма-аллара, КПСС XXV съездо оттаяь экономически социальни программа вахаре кхоачашъяра де мел дезар цар дергхиларах.

СихагIа а дикагIа а бе болх!

ДIадаха шу башха - дика къахьегама толамаш доахаш чакх а даьккха дика дIадоладаьд пятилетка кхоалагIа шу «Жилгражданстрой» треста СпецСМУ-10 гIишлоихоша. Къаьстта дика болх беш хиларца белгалъяьнна я укхаза М. А. Беков керте латтача гIишлои участка коллектив. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо шоай нормаш 120—125 процент кхоачаш ца еш.

Шоай новкъосташта хьокхам а телаш къаьстта дика къахьегаш хиларца укхаза белгалбаьнна ба электросварщикаш Ткачев Владимир Николаевич, Самосхвалов Николай Владимирович, монтажник Ширяев Михаил Иванович, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) электросварщик В. Ткачев, монтажник М. Ширяев, электросварщик Н. Самохвалов.

И. ПЛИЕВА сурт.

СОАХКАРЧУЛ ДУКХАГIА

Толамца чакхдаьккхар дIадаха юбилейни шу «Надтеречный» совхоза хьайбаш лeладераша. Иштта, тIайийца хиннача социалистически декхарел совгIа 29 тонн йолаш — 459 тонн шурен план 50 йолаш 58 тонн дулхи декхар цар паччахьалкхенга.

Къахьегама овсарле кхы а лакхъяь болх беш хьабоагIа уж укх шера хьалхарча деношка денз. Цуниа тешам ду хьокхамаша. Масала, соахка 30 январе паччахьалкхенга 540 килограмм шура ехка хиннаяле укх шера цу дийнахьа 700 килограмм совгIа ехкар. Цул совгIа йоаккхаш йола шура денгара-денга тIаккхеташ я. Иштта, 6 январе 645 килограмм шура яьккха хиннаяле 17 январе 697 килограмм яьккхар, хIаьта 30 январе — 760 килограмм.

— Шура соахка хинначул дукхагIа яккха карагIдувлийт тхона доахан Iангара дахара дIадахача шера тешаме ларделла хиларо,—йоах ферма заведующа Ибрагимов Къовсама.

Бакълув Къовсам. Дика тоаяь кийчйир хьайбаш чусоцадара ферма помещенеш. Йол план 660 тонн йолаш — 1200 тонн, силос планал совгIа 1300 тонн йолаш — 3800 тонн Iалашйир.

Боккха теркам тIабохийт ферме хьайбаш леладераштa юкъе социалистически яхь лелаелга вIаштIехьдаккхара. Бетта баьча балха итогех хьалхара кхо моттиг яьккха доаркаш ахчан совгIатащца белгалбоах. Цар сийна «Молнеш» арахеш, совхоза контора хьалхашка ЦIе байракх яйю.

Доаркашта юкъе яьржача яхье хIанз хьалха я Ахмарова Яхийта, Эльмурзаева Кайпа, Секиева Кхокха.

М. ХАМАТХАНОВ.

ФЕВРАЛЬ БЕТТА ЧОТАГIА

Январь бетта план ханал 11 ди хьалха кхоачаш а яь, бетта планал дукхагIа хIанзлехьа 20 метр совгIа бурув техад бурув тохара балхий Малгобекски управленерча Хадзиев Михаил керте латтача бригада коллективо. Шу доладелча денз 180 метр совгIа бурув техад. Январь бутт бовлехьа кхы а 50 метрал кIезигагIа доацаш бурув тоха лерхI цо.

Укх шера план кхоачаш а тIехкхоачаш а яра советски къахьегамхой тIахьехаш долча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона доагIаш дола жоп а луш иттлагIча пятилетка кхаь шера план СССР керда Конституци тIайийца шу доала ди — 7 октябрь тIакхоачаш кхоачашъе социалистически декхараш тIайийцад бригадерча бурувдеттараша. Уж кхоачашдара йола яхь дентара денга шерагIа яржаш латт сменашта юкъе. Къаьстта дика къахьег бурувдеттараша Хадзиев Ахьмаден Тюнников Николайн кулгалдеча сменаша.

Х. САИТОВ.

БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Пятилетка кхаь шера план СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга кхоачашъяра Горячеводски бурувдеттараша дIайолаяь инициатива хьаллаьцача Старогрозненски бурувдеттараша чIоагIа къоабалдаь тIайийцад КПСС ЦК, СССР Министрий Совета ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо. Цар дош деннад 74090 метр бурув а тохаш пятилетка кхаь шера задани СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга — 7 октябрга кхоачашъе, ханал хьалха цхьа скважина хьалъяь йистеяккха.

Уж толамца кхоачаши тIехкхоачаши дара управлене бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхалаттараш я коммунист Швецов Владимир Дмитриевич керте латта бурув детта бригада.

Дика дIадоладаьд бригадас пятилетка кхоалагIа шу а. ХIанз по йоаккхаш я 5650 метр бурув а тохаш яккха еза «Минеральная - 25» яха тохкама скважина. ХIанзлехьа цига тоха буруь 2643 метр кIоаргденнад. 23 январага кхачалехьа 430 метр бурув а тохаш бетта план кхоачашйир бригадерча бурувдеттараша.

Бурув тохара а спуско-подъемни а операцей планаш толамца кхоачаши тIехкхоачаши еш я сменни мастераш Хаджиев Салман, Епифанов Григорий, Горшенев Константин, Гушин Станислав керте латта сменаш.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ЖУРНАЛИСТАШТА ЯЬ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Селхан Грозерча радио ЦIагIа республика журналистий Союзо аргIанара пресс-конференци вIаштIехьъяьккхар. Республиканскии, городскойи, райгнини газетий, радио,телевидене болхлошта хьалхашка къамаьл дир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела М. А. Керимова. Цо дийцар юрташкарча къахьегамхошта 1978 шера хьалхашка латтача КПСС ЦК декабрьски Пленума решенешкара хьадоагIача доккхийча декхарех, ше дакъа лоацаш хиннача Къилбаседа Кавказа лаьтта леладерий зональни совещане балхах. Журналисташа даьча дуккхача хаттараштa духтIабоахаш жоп а делар.

КЕРДАДАРЕХ ДАЬННА БЕРКАТ

Пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга кхоачашъяра Горячеводски бурувдеттараша дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца, доккхий социалистически декхараш тIайийцад Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода болхлоша. Уж толамца кхоачаши тIехкхоачаши дара «ХIара балха денна — дикала Знак!», «ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яхача девизех шерра социалистически яхь йоаржаяьй цар. Цу яхьа юкъейоагIа предприятера 27 бригада, цхьъ керттерен цхьъ гIонна йолен итт цех, 7 бIаь совгIа болхло. ХIара дийнахьа баьча балха учет а лелаеш яхье баьннараша даьхача толамий итогаш ю. Даьхача толамий итогаш еча хана керттерча даькъе ларде лувц ер дешаш: товарни продукци арахецареи из маьхала яккхареи план кхоачашъяр, производства культура, къахьегама овсарле лакхъяр, арахеца продукци, къахьегамен производственни дисциплина дикагIа хилийтар, кхыдараш. Баьча балха мах беча юкъейоалаяьй бIаь бальни система.

Социалистически яхьа итогаш еча хана цига дакъа лоацаш хул завода керттера специалисташ. Цар шоай цехашкарча, участкашкарча болхлошта дIадовзийт даьха къахьегама толамаш, нийсденна кхоачамбоацараш, дIахо уж ца нийсдалийтара де дезараш. Цул совгIа цехаша даьха толамаш дIаязду заводской социалистически экрана тIа, хьакхайкаду предприяте радио чу гIолла. Яхье хьалхара, шоллагIа, кхоалагIа моттигаш яьха цехаш дIаязъяьча социалистически яхьа экрана тIа Iоохк зIамига цIе байракхилгаш. Цар хьахьокх яхье котбаьннараш. БIарччача бетта дукхагIа котalоиаш яьхача цехашта бутт чакхбаьлча предприяте карара кара тела ЦIе байракхи ахчан премеши хьожаю.

— Химикийи ростовчаний инициативаш шоайла айхха ювзаеннеи гаргеи я, цу инициативех тхо къахьега доладаларах тхона доккха беркат а даьннад, — аьлар завода парткома секретара Козлов Николай Ивановича. Соахка сентябрь бетта тха предприятера 2 цех, массехк бригада, участок тIехьаюсаш яр. ХIаьта шу чакхдоалача хана царех цхьаккха а тIехьаюсаш яцар. ХIанз оаха хьалхашка оттадаь декхар да цхьаккха болхло тIехьавусаш воацаш гIулакх де.

Иштта къахьегача завода коллективо дерригача технико-экономически хьокхамий юбилейни шера план толамца кхоачашйир. ПланагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхар 19 эзар сома маьха продукци, хIаьта заданел совгIа арахийцар 72 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Культурно-бытовой гIулакхашта дола товараш арахецара шера план 126,7 процент кхоачаш а еш, планал совгIа арахийцар 6200 сома маьха уж товараш. Доазол дехьарча мехкашка дIаяхийтар 552 эзар сом мах бола продукци. Из хул планагIа лаьрхIачул дукха дукхагIа.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани цаI-ах процент кхоачаш а еш, цул хьалхарча шера хинначул 4,3 процент лакхйир из. Планал совгIа продукци маьхала яккхарах, бедал, электроэнерги, металл кходарах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах заданел совгIа 12 эзар сом пайда бир.

Шоай къахьегама толамаш лох ца долийташ дIадоладаьд завода болхлоша пятилетка кхоалагIа шу а. Январь бетта 25 деп задани тIехкхоачаш а яь, планал совгIа арахийцай массехк эзар сома маьха продукци.

Арахеца продукци ма-могга дикагIа хилийтара тIехьа а чIоагIа къовсам лоаттабу завода коллективо. Цох доккха беркат даьннад. Предприяте арахецача йиъ тайпарча продукцена паччахьалкхен дикала Знак еннай. Укхаза ерригa арахецача продукцех 31,3 процент яр из продукци я. Цох дикка дакъа доазол арахьарча 30 совгIача мехка дIадохийташ да.

Дукха болхлой ба заводе пятилетка хьалхарча пиш шера задани ханал дуккха хьалха кхоачаш а яь, укх шера шоллагIчеи кхоалагIчеи квартала чотах къахьегаш. Уж санна барaш 167 болхло ва. Царех ба бригадир Турапин Владимир Степанович, токарь Гечебаев Юрий Магомедович, электросварщик Хамзаев Ляча Джунидович, шлифовщик Кравец Аркадий Мотылеевич, кхы дуккхабараш а.

Б. КОСТОЕВ.

«РСФСР ПРОФТЕХОБРАЗОВАНЕ ЗАСЛУЖЕННИ МАСТЕР», «РСФСР ПРОФТЕХОБРАЗОВАНЕ ЗАСЛУЖЕННИ ХЬЕХАРХО» ЯХА НАЬКХА ТIА ЙОАХКАЮ ЗНАКАШ ЧIОАГIЪЯРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

1. Профессиональню - технически образоване заслуженни мастер яха сийлен цIи еннаварна тергйолаш «Профтехобразоване заслуженни мастер» яха наькха тIа йоаллаю знаки РСФСР профессионально-технически образоване заслуженни хьехархо яха сийлен цIи еннаварна тергйолаш «РСФСР профтехобразоване заслуженни хьехархо» яха наькха тIа йоаллаю знаки оттае.

2. «РСФСР профтехобразоване заслуженни мастер» яхачен «РСФСР профтехобразоване заслуженни хьехархо» яхачен наькха тIа йоахкаеча знакий описани чIоагIъе (соцамца я).

3. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо 1956 шера 18 июлерча Указаца чIоагIъяьча РСФСР профессионально-технически образоване заслуженни мастери РСФСР профессионально - технически образоване заслуженни хьехархои яхача сийлен цIераех йолча Положене нйслагIа абзац укх редакцегIа язъе:

«РСФСР профессионально - технически образоване заслуженни мастери» «РСФСР профессионально-технически образоване заслуженни хьехархои» яха сийлен цIераш еннаварна дIалу РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума грамотеи оттаяьча тайпара йоаггIаш йола наькха тIа йоаллаю знаки. «РСФСР профтехобразоване заслуженни мастер», «РСФСР профтехобразоване заслуженни хьехархо» яха наькха тIа йоахкаю знакаш наькха аьрда оагIорахьа лелаю».

4. Указ арадалалехьа йоаггIаш йола уж тайпа сийлен цIераш еннаварна «РСФСР профтехобразоване заслуженни мастер», «РСФСР профтехобразоване заслуженни хьехархо» яха наькха тIа йоахкаю знакаш лулга оттаде.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1978 шу, 26 январь.

«РСФСР ПРОФТЕХОБРАЗОВАНЕ ЗАСЛУЖЕННИ МАСТЕР» ЯХАЧА НАЬКХА ТIА ЙОАЛЛАЕЧА ЗНАКА ОПИСАНИ

«РСФСР профтехобразоване заслуженни мастер» яха наькха тIа йоаллаю знак хьаю нейзельберах, 26 мм диаметр гома форма я цун тIехьнахьа гобаьккха хьатIадагIаш рант а долаш.

Знака тIехьнахьа лакхерча даькъа тIа Марси ЖIови я, лохехьа — биъ мугI йоазув: «РСФСР профтехобразоване заслуженни мастер». Йоазон кIал шестерня я цу тIа дехка шоайла вIашагIкхеташ гони разводной дIоагIеи лаврови гаьна ши ткъоврои йолаш, ерригача знака лохера лакхе кхаччалца дIаярж зIанараш.

Знака тIа мел диллари йоазуви — рельефни, полировании да, знака тIа дика гуш матировани я. Знака чухьнахьара оагIув шаьра, матировани яь я.

Наькха тIа йоаллаю знак чIуга гIонца оагIовашка кIоагилгаш долча нийса са болча нейзельберови колодках дIахот. Колодкана лохе гIолла давха харшаш да. Колодка чура дакъа муарови ши бос бола лента тIадилла да, аьрдехьара дакъа 5 мм шера дола сийрдасийнадар, вож дакъа — 15 мм шера дола цIедар (РСФСР Паччахьалкхен байракха бесага хьежжа).

Колодка чухьнахьа боал наькха тIа йоаллаю знак барзкъах дIайолла булавка.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

«РСФСР ПРОФТЕХОБРАЗОВАНЕ ЗАСЛУЖЕННИ ХЬЕХАРХО» ЯХАЧА НАЬКХА ТIА ЙОАЛЛАЕЧА ЗНАКА ОПИСАНИ

«РСФСР профтехобразоване заслуженни хьехархо» яха наькха тIа йоаллаю знак хьаю нейзельберах, 26 мм диаметр гома форма я цун тIехьнахьа гобаьккха хьатIадагIаш рант а долаш.

Знака тIехьнахьа лакхерча даькъа тIа Марси ЖIови я, лохехьа — биъ мугI йоазув: «РСФСР профтехобразоване заслуженни хьехархо». Йоазон кIал да хьадийлла книжка, шестерня фрагменти лаврови гаьна ши ткъоврои; ерригача знака лохера лакхе кхаччалца дIаярж зIанараш.

Знака тIа мел диллари йоазуви — рельефни, матировани яь да; знака тIа дика гуш матировани я. Знака чухьнахьара оагIув шаьра, матировани яь я.

Наькха тIа йоаллаю знак чIуга гIонца оагIонашка кIоагилгаш доахкача нийса са болча нейзельберови колодках дIахот. Колодка лохе гIолла даьха харшаш да. Колодка чура дакъа муарови ши бос бола лента тIадилла да, аьрдехьара дакъа — 5 мм шера дола сийрдасийнадар, вож дакъа — 15 мм шера дола цIедар (РСФСР Паччахьалкхен байракха бесага хьежжа).

Колодка чухьнахьа боал наькха тIа йоаллаю знак барзкъах дIайолла булавка.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Идеологически болхлой семинар

Укх деношка КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политдешара ЦIагIа вIашагIкхийттабар парте Ленински района предприятей, организацей агитколлективай, политинформаторий группай кулгалхой, идеологически дешашта бола партийни организацей секретарий заместителаш. Шоай аргIанарча массазарча семинарски заните гулбенначa царна «СССР дунен халкъашта юкъерча хьалах» лекци йийшар КПСС обкома лекторски группа кулгалхочо В. А. Губина.

СССР керлача Конституцехи социалистически правопорядок чIоагIъярахи къамаьл дир НГIАССР юстице министерства сектора заведующе Ю. Б. Кригера.

Гулбеннараша даьча хаттараштa ховдам бола жоп делар.

Доккхачун а зIамигчун а кхом бе

ХIАРАНЕ ДЕКХАР

Толамца чакхдаьккхар дIадаха 1977 шу Гудермесски локомотивни депо коллективо. Юбилейни шера 941 тонн дизельни доагор, 3939 киловатт-сахьат электроэнерги кхойир, балха юкъейоалаяьча 231 рацпредложенеех хинна пайда ба 72 эзар сом, планал совгIа дIаюха дихьар 424 эзар тонн халкъбоахама мухьаш.

— Уж толамаш коллективо ший низи хьинари ца кходеш болх барах хьахиннад, — йоах профсоюза моттигерча комитета председатела Шатов Михаил Ивановича.

Депо болхлой оамал а хинна дIаэттад даьхача толамех кхоачамбаь ца Iелга. Укх шерара программа ханал хьалха чакхъяккхара шоай торонаш оарцагIа а яьха болх беш ба уж хIанз. ХIаьта цар хьинар, дог-уйла кхы а чIоагIагIа айяьй КПСС ЦК (1977 ш.) декабрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи решенеша, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмос. Дег тIара къоабалдаь тIайийцад из Письмо Гудермесски локомотивни депо коллективо. Укх шера хьалхашка латта декхараш доккхий да. Цар тIа къаьстта белгалдаьд доагори электрически энергии кхоелга. Цудухьа цу деша йоккха терко ю депо. Цу гIулакха лаьрхIа оттаьй укхаза план, белгалъяьй мероприятеш.

ХIанз хIара цехе, участке шерра боаржабаьб хIара килограмм доагор, хIара киловатт-сахьат электроэнерги кхояра, материалашта, оатхалашта хьурмат дара тIехьара къовсам. ДIадахача шера санна, укх шера а дукха доагор кходе лаьрхIад машинисташа. Царех цхьаболчар хIанзле а вIаштIехьдаьннад цу даькъе дикка толам баккха. Иштточарех ба коммунисташ Антипенко Иван Захарович, Борщов Николай Николаевич, Диденко Петр Яковлевич, машинистий гIончаш Осташкин Григорий, Дакашев Рашид, Курбанов Назир, Рученин Василий, кхыбараш. Шоашкара дика масал гойташ, моллагIа тIадилла гIулакх толамца кхоачашдеш хьабоагIа ремонтни цеха слесараш коммунистически къахьегама ударникаш Бридикин Николай, депо парткома член, рационализатор Саянин Валерий Петрович.

Машинистащца цхьана кхомбара тIехьара къовсам лоаттабу депо кхыча балха участкашка а. Иштта, масала, дизельно-заготовительни цехе ший тайпара чакхдоакхх из гIулакх. Цигарча болхлоша хьаю керда оатхалаш, тишъеннараш юхаметтаувттаю, уж дукхагIа яхаргйолаш рацпредложенеш юкъекхувл. ЗIамига а доккха а цхьа хIама дитац цар цу даькъе теркал ца деш. ДIадаха юбилейни шу дика толамаш доахаш чакхдаьккхар дизельно - заготовительни цеха коллективо. Шера план дикка тIехкхоачашйир цар. Цу цеха болхлоша шера юкъера лаьрхIача 25 рацпредложени лу. ДIадахача шера цар балха юкъейихьай 20-нел совгIа предложени. Царех хинна пайда 70 эзар сом да. Пайдане предложенеш юкъекхухьаш белгалваьнна ва цеха слесарь Умаев Сайт-Хьасан, токарь Рогожин Василий, слесарь Гужев Юрий, Буглов Николай, кхыбараш. Коллективо сийдеш, къоначарна эша гIодеш, шоай балха опыти говзали царна дIалуш бола хьехамчаш ба уж.

О. ШАДИЕВ.

КПСС XXV съезда решенеш — вахаре!

КХЫ А ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ!

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КЪАХЬЕГАМХОЙ 1978 ШЕРА ДОЛА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

КПСС XXV съезда решенеш вахаре кхоачашъеш, СССР керда Конституци тIаэцаро дегаш ураоттадаь, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара баха мабоаггIара накъабаха гIерташ, Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша иттлагIча пятилетка шоллагIа, юбилейни шу белгалдаькхар тIагIертта къахьегарца, республика экономика, Iилмен культурен дегIайовлаеча белггала толамаш даьхар.

Ханал хьалха кхоачашъяьй промышленни продукци маьхала яккхара шера плани социалистически декхараш. Планал совгIа хьа а яь маьхала яьхай 22 миллион сом мах бола тайп-тайпара хIамаш.

Мехкдаьттен гази, электроэнерги, бензинаш дахара, мехкдаьтта аппаратура, электрофотографически аппараташ, трансформаторни подстанце продукце кхыдола тайпаш арахецара социалистически декхараш кхоачашдаьд.

Подрядни организацеша 100,5 процент кхоачашъяьй гIишлой-монтажни балхий план. Хьал а яь эксплуатаце дIаеннай лоархIаме промышленни культурно-бытовойи объекташ, наха чубаха дукха цIенош.

Кхашкен фермашкен къахьегараша юбилейни шера лакхбаьб юртбоахама культурай хьувкъами хьайбай продуктивности. Цо торо елар паччахьалкхенна ялат, сом, баьцадаараш, коартолаш, тхьамка, фуаш, шура, тха дохкара хьалкъбоахама планаши социалистически декхараши кхоачашде, дулх дохкара паччахьалкхен план кхоачашъе.

КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенешца, Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацарча положенеши выводаши ларде а лувцаш пятилетка декхараш кхоачашдеча юкъе дахьа ма-доаггIара дакъа дахьа гIерташ республика ерригача къахьегама коллективаша, хIара къахьегамхочо шоай патриотически декхар лерхI юбилейни яхьа ритм лаьгI ца яр а СССР кердача Конституце шу дизара планови заданеш кхоачашъярца накъадахар а. «1978 шера план кхоачаш а тIехкхоачаш а яра социалистически яхь йоаржаярен производства эффективности балха дикали лакхъяра тIехьа лоаттабу къовсам чIоагIбарен хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК партийни, советски, юртбоахама, профсоюзни комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка яздаьча Письмона гIулакхаца юоп луш, Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхой чIоагIа уйла йолаш ба пятилетка кхоалагIа шу тIагIертта къахьегарца белгалдаккха, хIаьта укх тайпара социалистически декхараш тIа а эц.

Промышленносте гIолла

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагIа йола социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга эргадоахаш тоа а дешцох хьахур апсам а доахаш, производственни мощностех дикагIа пайда эцара, Iилма-технически прогресс сихьяра, предприятешта реконструкци яра, кхомбара режим чIоагIъяра чотах производства эффективности балха дикали дIахо лакхъе. Производства объема пятилетка кхаь шера план ханал хьалха 20 декабре кхоачашъе. Промышленни продукци маьхала яккхара шера план 28 декабре кхоачашъе, планал совгIа 18 миллион сома маьха продукци арахеца. Заданел совгIа 50 эзар тонн мехкдаьтта, 3 миллион кубически метр газ, 40 эзар тонн дизельни доагор, цхьа эзар тонн мехкдаьттахимически синтеза продукци яккха, ЦА 320 А яха цементировочни 5 агрегат, 1000 электрофицированни инструмент, 10 эзар радиоприемники 5 эзар электрофони, 2 миллион условни банка консерваш, 50 тонн хьайбай даьтта, 50 тонн нахчаш арахеца.

Халкъа эша товараш планал совгIа 4 миллион сома, царца культурно-бытовойи боахаме эшеи товараш 450 эзар сома маьха арахецилга Iалашде.

Къахьегама овсарле план 0,2 процент тIехкхоачашъе, тIакхетача продукцех 90 процентал кIезигагIа йоацаш яр къахьегама овсарле айяра чотах арахеца.

Бедалах, материалех металлах, доагора-энергетически ресурсаех дикагIа пайда эцара чотах кходе:

- — металл — 2000 тонн;
- — условни доагор — 30 эзар тонн;
- — электрически энерги — 50 миллион киловатт сахьат
- — йIовхал — 130 эзар Гкалорий

Промышлени продукцега планагIа дIадодар кIезигдарах 1 миллион сомал кIезигагIа доацаш ахча кходе, планал совгIа 6 миллион сом пайда бе.

Дикала лакхара категори йола продукци аттестаци ечох 25 процентага кхачийта.

Къахьегама овсарле айяра коллективай 270 комплексни план, 8300 инженерно-технически болхлой хIаране ший творчески планаш оттае.

ГрозНИИ, «СевКавНИПИнефть», «Грозгипронефтехим», НПО «Промавтоматика» «Пластполимер», промыслови геофизика лаьрхIача конструкторско-технологически бюро коллективай низаш производствака интенсификаци яра. Iилма-тохкамен проектно-конструкторски балхий эффективности дикали айяра тIадерзаде. Iилма практикаца бувзам хьинарегIа чIоагIбе, производство дегIаяр Iилмаца а инженерни гIулакхаца а дикагIа Iалашде.

Комплексни механизаци е: 11 цеха, 8 участкана; 6 автоматически, 7 ахавтоматически, 24 механизированни линии болх бе йолаялийта. 2 установкана, 12 цехан участканен реконструкци е. Производствана юкъе керда техника, технологи. Iилман ларда тIа къахьегам вIаштIехьбоаккхилга юкъедоаладара чотах 15,6 миллион соми рационализаторийи изобретателийи предложенеш юкъейоалаярах 13,3 миллион соми шера экономически пайда бе.

Мехкдаьтта промышленноста предприятешка гIолла

Республика мехкдаьттахоша 1978 шера декхар тIаэц:

— скважинай фондаца беш бола болх тоабара, тIоанашта еш йолча воздействе чотах планал совгIа 50 эзар тонн мехкдаьтта, 3 миллион кубически метр газ яккхен 800 эзар сома продукци маьхала яккхен;

— тохкамаш дара балхаш хадданза эргадоахаш тоаде, планал совгIа 2 эзар метр лоаман породашта бурув тоха, подсолеви юрски тIоваашта шин слважинана бурув тохар дIададе;

мехкдаьттаца хьайоагIача газа ресурсаех пайда эцилга 92 процентага дIакхачийта, газ чакхйовхача заводашка царех бизза пайда эцаргболаш;

—доагора-энергетически ресурсаех дикагIа пайда эцара чотах кхое;

- — электроэнерги — 16 млн. квт сахьат;
- — йIовхал — 4300 Гкалорий;
- — условни доагор — 3 эзар тонн
- — тохкам бара бурув тохара пхиь майда кийчъе;
- — сжиженни газ йоаккхилга 80 процент апсамдаккха.

Мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьтта химически, микробиологически предприятешка гIолла

ИттлагIча пятилетка кхоалагIча шера республика мехкдаьтта чакхдоахарашен мехкдаьттахимикашен мехкдаьтта чакхдаккхар 10 процентал кIезигагIа доацаш дегIадоаладергда, планал совгIа маьхала йоаккхаргья 6 миллион сома маьха продукци. Планал совгIа арахецаргда 40 эзар тонн дизельни доагор, 1000 мехкдаьттахимически синтеза продукци, 200 тонн электродни кокс.

1978 шера объединене къахьегамхоша декхар тIаэц:

— микробиологически промышленноста лаьрхIа парафинаш 30 процент дукхагIа арахеца;

— культурно-бытовойи боахаме эшен товараш 1050 эзар сома маьха арахеца;

— доагора-энергетически ресурсаех дикагIа пайда эцара чотах кхое;

- — электроэнерги — 25 млн. квт сахьат
- — условни доагор — 18 эзар тонн

— кхоъ керда технологически установкеи кхыйола объекташи болх бе йолаялийта;

шин технологически установкана реконструкци е.

Республика микробиологаша декхар тIаэц планал совгIа 600 эзар сома маьха продукци арахеца.

«Грозэнерго» районни энергетически управлене предприятешка гIолла

Республика энергетикаша декхар тIаэц республика халкъа боахам хадданза электрически йIовхалеи энергеца Iалашбе. Продукци маьхала яккхара пятилетка кхаь шера план «Энергетика Денга» — 1978 шера 22 декабре кхоачашъе а планал совгIа 47 млн. квт/сахьат электроэнерги яккха а. Шера план 29 декабре кхоачашъе. Заданеца нийсйича къахьегама овсарле 0,6 процент лакхъе.

Шоай хьашташта электроэнерги кхомбеш дIаахийтарен организационно-технически мероприятеш чакхъяхарен чотах 900 тонн условни доагори 1,8 млн. квт/сахьат электроэнергии кхое.

Машиностроенеи металлообработкаи предприятешка гIолла

Машинашъераша декхар тIанийцад производства объема кхаь шера план 20 декабре чакхьякха, 1978 шера задани 28 декабре кхоачашъе а планал совгIа 1 млн. 300 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци маьхала яккха.

1978 шера къахьегама овсарле лакхъяра 26 комплексни план, инженерно-технически болхлой хIаране шоай 1500 творчески план оттае, хIаьта цу ларда тIа къахьегама овсарле планал совгIа 0,2 процент айе.

40 совгIа керда, прогрессивнегIа дола оборудоване, машинай, автоматизированни системай. тайп-тайпарча приборий продукце тайпаш хьаделга ханал хьалха карадерзаде, царца: буровой установкана цементировани яра дизельэлектрически привод а йолаш блочни хьисапе хьае П - 133-и П - 129-и яха гаражни подъемникаш, ЭР-12 МI яха электрофотографически аппараташ, газомехкдаьттапроводашта управлени яра ТМ-120-3 яха телемеханика устройстваш, «Гиапа-402» яха радиоприемник.

Продукце технически боарам, тешшаме дукхача ханеи цох пайда эцилга лакхдеш, дикала паччахьалкхеи Знак ялара аттестаци яра 10 тайпа изделеш кийчъе, дикала лакха категори йола продукци арахецилга ерригача продукцех 14 процентага дIакхачийта.

Керттерча производственни фондаех биззагIеи эффективнегIеи пайда эцилга Iалашде, оборудовани сеца латтилга мамогга кIезигде, керттерча технологически оборудоване сменноста коэффициент 1,40-га кхачийта. 1978 шера 1600 тоннал кIезигагIа доацаш Iаьржа металлаш кходе. Планал совгIа 160 эзар сом пайда бе.

Яйгачеи кхачани промышленноста предприятешка гIолла

Халкъа эша товараш шеррача ассортиментагIеи дикагIеи долаш, дукхагIа арахеца. Планал совгIа кхо миллион сома маьха товараш дохка. Дикала Знак йолаш 300 эзар швейни изделеш 6,3 миллион сома маьха арахеца. Тайп-тайпара хьоаса бола кIадаш 50 эзар квадратни метр кходе а царех 34 эзар берий барзкъаш де а.

Кхачан промышленноста продукце 18 керда тайпа карадерзаде.

Хьуни, хьу чакхйоахачеи, моттигерчеи промышленноста предприятешка гIолла

Республика хьун боахама болхлоша декхар тIаэц продукци маьхала яккхара пятилетка кхаь шера план 11 декабре кхоачашъе, хIаьта шера задани 50 эзар сома тIехкхоачашъе. Керттерча производственни фондаех пайда дикагIа эца, оборудоване сменноста коэффициент 1,3-га кхачийта, 1977 шераца нийсдича фондоотдача 0,5 процент лакхъе. Планал совгIа 100 гектар къона хьу дIайоагIа.

«Терек» объединене коллективо декхар тIанийцад — шера программа 25 декабре чакхъякха, планал совгIа 400 эзар сома маьха мебель йохка, 62 эзар сома бедал кхое, планал совгIа 180 эзар сома культурно-бытовой товараш арахеца.

Моттигерча промышленноста болхлоша декхар тIаэц шера заданел совгIа 200 эзар сома маьха продукци арахеца, къахьегама овсарле 0,4 процент айе, плановичул совгIа 34 эзар сом кходе. Шин участкана модернизаци е, 30-нел кIезигагIа йоацаш керда изделеш караерзае, царца халкъа промысла 12 издели а йолаш, Дуба-Юртара керамически изделей фабрика болх бе йолаялийта.

ГIишлошъеча гIолла

Эффективности дикали айяра, къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара, дикагIйола методаш юкъейоалаяра чотах подрядни балхий план 28 декабре кхоачашъелга Iалашде. Планал совгIа 1 миллион сома маьха балхаш де. Къахьегама овсарле 0,5 процент лакхъе, гIишлош ярга дIадодар планаца нийсдича 0,1 процент лохде.

Шоай производственни база объекташ хьалъеча капитальни вложенеш караерзаелга 20 декабре Iалашде.

200 эзар квадратни метрал кIезигагIа доацаш наха чубаха цIенош хьалде.

ХАНАЛ ХЬАЛХА ХЬАЛДАЬ ДАХА:

— «Красный молот» заводера фонтанни арматура цехий блок;

— Октябрьски майдан тIара тIовний хиш кийчдарен чудеттареи объекташ;

— «Малхбузен Гудермес» яхача мехкдаьтта доаллача моттигера центральни сборни пункт;

— гIишлошъеча Нохч-ГIалгIай управленера гIишлошъеча машинашта эксплуатаци яра йола база;

— Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхозера 800 бежана йола комплекс.

11100 квартире газ чуйилла, царца 100 квартире планал совгIа, планагIа йоагIачул 4 километр дукхагIа газови турбаш яхка, деррига балхаш «дикеи» «тIехдикеи» мах беш дIадала.

СССР керда Конституци тIанийца шу дизар белгалдеш подрядни балхий нийс бетта план 29 сентябре кхоачашъе а Мескер-Юрт — Оисабрьское, Горячеисточненское — Червленная автонаькъашта реконструкци елга чакхдакха.

Производственни, наха чубаха, школай, культурно-бытовой объекташ хьалъечара балхаш дикагIа де.

Н. Злобина методагIа болх бергбола 40-нел кIезигагIа йоацаш бригадаш вIашагIйохка.

Ресурсаех дикагIа пайда эцара чотах 400 тонн металл, 600 тонн цемент кхое.

Транспортеи бувзамеи гIолла

Грозненски отделене машиннаькъахоша дош лу транспорта болх тоабе, цох пайда эцара эффективность лакхъе, мухьи пассажираши дIа-юха кхувлилга тоаде. Мухь дIа-юха кхаьхьара 1978 шера план ханал хьалха кхоачашъе а заданел совгIа 50 эзар тонн мухь дIа-юха бахьа а, цунца СССР кердача Конституце шу дузаш — 30 эзар тонн, грузооборота план 15 миллион тонно-километр тIехкхоачашъе, нийс эзар гаргга беза мухь тIабола поездаш вIашагIтоха а царца нормал совгIа 3,5 миллион тонн мухь дIабахьа а, подвижной составех дикагIа пайда эцара чотах кхы тIа а мухь тIаботтара 1500 вагон мукъалкха.

Юкъара пайда эцача транспорта автомобилисташа дош деннад шера план 28 декабре кхоачашъе, заданел совгIа 100 эзар тонн мухь дIа-юха бахьа, грузооборота заданел 1,5 миллион тонно-километр е.

Грозненски авиаторий коллективо декхар тIаэц приведенни полета, юртбоахама культурашта обработка яра, доходий пятилетка кхаь шера план 1978 шера октябре — СССР кердача Конституце шу дузаш кхоачашъе. Мухьи пассажираши дIа-юха кхувлара 1978 шера задани 26 декабре чакхъякха, планал совгIа цхьа эзар пассажир дIа-юха вига.

Юрта боахаме гIолла

Юртбоахама производствана специализаци концентраци яра, цун эффективность айяра ларда тIа гектара тIара 21,5 центнерал кIезигагIа доацаш ялаташ даха, ялат 150 эзар тонн дохка.

Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбе, уж дукхагIа даха а кийчде а. Паччахьалкхенга шекара свекла 190 эзар тонн, баьцадеараш — 138 эзар, коартолаш — 8 эзар, комсаш — 95 эзар, сом — 61 эзар, генараш — 15,5 эзар, тхьамка — 2,7 эзар тонн дохка.

Хьайбаши коа тIара оалхазараши дукхагIа хулга, цар продуктивность айелга Iалашде. Юкъера лаьрхIача хIара IаттагIара 2150 килограмм шура яккха, хIара яхкача котама тIехьа 200 фуъ гулде, хIара устагIан тIера 4,4 килограмм тха даккха.

Хьайбай боахаме племенной болх, кагий доахан хьалкхеделга тоаде. ХIара 100 Iатта тIехьа юкъера лаьрхIача 80 Iаьсилг хьалкхеде, хIара бIаь жийна тIехьа — 86 Iаьхар.

Хьакхарчийи коа тIарча оалхазарийи боахам сихагIа дегIабоагIилга Iалашде, хьайбаш чуоттадаь кхабар, цар дозал тIакхетар сихде, дулха дIачулуш дола хьайбаш дерстагIа а дезагIа а хилийта. Дийна долаш эзача 35 эзар тоннага а кхачийта а боахамий ерригача категореша паччахьалкхенга дохка доахани коа тIера оалхазараши 37,5 эзар тонн хилийта а.

Хьайбай боахама кхыйола продукташ дукхагIа яха а, кийчъе а, цар дикал айе а. 110 эзар тонн шура, 105 миллион фуъ, 2580 тонн тха даккха. Боахама ерригача категорешкара паччахьалкхенга шура 89 эзар тонн, фуаш — 82 миллион, тха 4400 тонн дохка.

Хьайбашка дика Iа даккхийта, дика кийчо а яь бIаьсти ялаташ дIадувлга доаггIача бесса чакхдакха, лаьттан хIара гектарах, доакъарийн удобренейн хIара центнерах, хIара машинах, капитальни вложеней хIара сомах дикагIа пайда эца, юртбоахама продукци хьаяккхарга дIабода къахьегами средстваши кIезигде, царга дIабода шоай мах лохбе.

Торговлеи бытовой гIулакхаш дечеи гIолла

Паччахьалкхени кооперативни торговле гIолла розничи товарооборота план 28 декабре кхоачашъе. Планал совгIа бахача нахага кхачани промышленни товараш 5,6 миллион сома маьха дохка. Балха дикали культурен айе.

Юкъара торгови майда 4500 квадратни метр йола тиканаш, 2450 Iоха моттиг йола общественни кхачан предприятеш хьалъе. Торгово-технологически подъемно-транспортни оборудоване 1500 единица юкъейоалае.

Самообслуживане методах товараш дохкилга 55 процентага кхачийта.

Республике бахача наха бытовой гIулакхаш делга 1977 шераца нийсдича 12 процент, царца юрташка 18 процент дукхагIа хулга Iалашде. Планал совгIа 100 эзар сома маьха уж де. Бахача наха гIулакх дара 6 тайпен формеи юкъейоалае, Бытa службана диспетчеризаци яра балхий боарам лакхбе. 7 предприяте «Ритм» яха бытовой гIулакхаш дикагIа ду система юкъейоалае. Къахьегама овсарле айяра задани 0,5 процент тIехкхоачашъе. Бахача наха деш долча гIулакхашка шоай дIадодар лохде, планал совгIа 5 эзар сом пайда бе.

Наха гIулакх деча предприятей коллективаша декхар тIаэц бахача наха гIулакх дара, къахьегама овсарле айяра, керда техника юкъейоалаяра планаш кхоачаш ца ераш боацаш болх бе.

УнахцIено лораеча, халкъа образоване, культуре гIолла

Iалашде:

— унахцIено лораяра материально-технически база дIахо чIоагIъелга, 310 менгий больницашка, 1250 саг тIаэца моттиг поликлиникашка дукхагIа хулийтилга, юрташка 13 фельдшерско-акушерски пункт хьаеллилга, Наурски станице санэпидстанци, гор. Грознерча № 1 йолча роддоме акушерски корпус хьалъяь йоаккхилга;

— Iилманна карагIдаьнначох шерра пайда эцарца къахьегамхошта медицински гIулакх дар тоаделга;

— Промышленни, гIишлошъеча, транспортни предприятей берригача болхлошта медицински осмотр елга, юртбоахама производства керттерча профессей болхлошта комплексни профилактически осмотр елга;

— эрий тIеюовла дарбан баьцаш кийчъяра план тIехкхоачашъелга.

Кагирхой массане а юкъарча юкъерча образованега боалара болх чакхбоаккхилга дIахо дахьа. Юкъардешара школашка 253,5 эзар дешархо дешаш хилийта, болх беча кагирхой школашка деша 20,2 эзар саг юкъеоза, 1978 шера 1 сентябрь тIакхоачаш школай сеть 9240 дешархочоа лаьрхIа дукхагIа шеръе, 1170 моттиг йола 8 берий беш, 14 школьни мастерске хьалъе.

Культпросветучрежденей балха боарам айбе, халкъа самодеятельни творчество дIахо дегIайоагIилга Iалашде.

Республика городашкеи районашкеи ворхI ахкан киноплощадка хьалъе, кхы тIа а 15 киноустановка хьаелла, пхиъ клуб, 3 библиотека хьалъяь яккха, общественни гIулакх деш 5 музей хьаелла, 4500 спектакли концерти оттаде, 1 миллионал кIезигагIа боацаш зрителашта гIулакх де, царца юртарча къахьегамхошта 2500 спектакли концерти оттаде.

Кинообслуживане план дерригача хьоахамашта 1978 шера 25 декабре кхоачашъе.

Спортивно-массови болх шерагIа боаржабе, физически культура коллективай балха боарам айбе, 1978 шера 35 СССР спорта мастер, 190 спорта мастералла кандидат: 1500 I разряда спортсмен, 100000 массови разрядий спортсмен, 110000 ГТО комплекса значкисташ кийчбе.

Гор. Грозне специализированни гимнастически зал эксплуатаце дIаяла, массазарча занятешта физкультуран спортен 370 эзар саг юкъеоза.

КПСС ленински Центральни Комитета, КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель новкъост Л. И. Брежнев керте латтача КПСС ЦК Политбюрона тешам лу оаха Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша, Къилбаседа Кавказа вежарашка йолча автономни республикай къахьегача коллективашца лелаю яхь дегIа а йоалаеш, КПСС XXV съездо оттаяь экономически социальни программа вахаре кхоачашъяра де мел дезар дергхиларах, 1978 шерен бIарччача пятилеткан заданеш кхоачаш а тIехкхоачаш а елга Iалашдергхиларах.

Социалистически декхараш тIанийцад предприятейи организацейи коллективашка, Нохч-ГIалгIай АССР производстве хьалхалаттараша дакъа а лоацаш партийно-боахама актива собране.

ДИКАГIБАРЕХ ЦАI

«Производствон къахьегами дикагIа вIаштIехьбоаккхилга тоадеча, пахаце кхетама болх беча доккха дакъа кхоачаш ба эггара дукхагIбола кулгалхой — бригадираш, мастераш, участкайн сменайн начальникаш...» — аьнад КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо тIа. Цу дешаша дагайохийтар сона Грозненски района «Пригородный» совхоза ялхлагIча бригада бригадир коммунист Гулаева Тамара. Цу боахаме дикагIа а йоккхагIа а ярех цаI я цо кулгалдеш йола бригада. 80 саг ва цунна юкъе, духхьала кхалнах. ДIадахача юбилейни шера задани ханал дукха хьалха а тIех а кхоачашйир коллективо, городе бахача нала планал совгIа дукха бетдуаргаш, хоха-буц, царсаш, помидораш, кабуц, кхыдола бьцадаараш делар.

— Тха совхоза партийни организаце эггара хьинаргIа болча коммунистех я Гулаева, — аьлар парткома секретара Борисов Анатолий Фроловича, — Цун массанахьа кхача кхув, моллагIа а шийна тIадилла гIулакх тешамен дикеи чакхдоакх.

Тамаре ше Iомабаь ба бригада звеньевойи бола Исаева Лайсет, Абдулаева Саминат, Амаева Заман. Дукха ба бригаде школа йистеньккхачул тIехьагIа балха баьхка мехкарий. 10 класс яьккхача цу бригаде балха баьхкар комсомолкаш Зухарова Липа, Мушуева АсмаIа, Зайраева Хьава.

Безабеннаб мехкараштa бьцадараш хьалкхедерий болх. Кхы а нийсагIа хургда — Тамаре безабалийтаб аьлча. Шоаш кхашка къахьегаш боллаше а юрта боахама техникуме деша баха кийчлуш ба уж хIанз.

Тамаре хьехаш бригаде хьахиннаб бьцадаараш дика кхеле ховш бола говза болхлой Идрисова Яха, Гиигева Балита, Хадаева Пата, Юсупова Маржан. Доккхий производственни толамаш дахарах «Знак Почета» яха орден енна ба уж берригаш а.

Ялхайтта шу да Гулаевас бьцадаараш леладу. Грозне бахача наьха истола тIа кIезига яьннац цун кулгаша яйта царсаш, помидораш, хоха-буц, кхыяраш. Из звеньевая йолча хана совхозе хьалхарча метте латташ чакхъяьлар цун звено, цунгара говзал Iомайора кхычар.

Болх дика вIаштIехьбаккха, хьалха-тIехьа де дезар дика кхетадеш, мала мичахьа балха тIа пайданегIа хургва ховш йола къона коммунист белгалъяьккхар совхоза кулгалхошеи партийни организацеи. ИйслагIча пятилетке къаьстта лакха дар коллектива хьокхамаш Хьинар дола кхалсаг бригадиралла оттайир 1973 шера. Цу хана деиз толамаш доахаш хьайоагIа бригада.

Юбилейни шу дика чакхдаккхарах, коллектива совгIата елар телевизор, радиоприемник, пандар Туристически путевкаех Даьхен малхбузерча моттигашка яха хилар бригадера 10 кхалсаг шоай бригадираца цхьана.

Болх дика бе харал совгIа, безаме салаIа а хов коллектива. Тамаре дика кхетаду шийцарча къонача кхалнаха сакъердам безилга (бригаде массехк сагагара дIанийккхача берригаш къона кхалнах, мехкарий ба). ДелкъийгIа салоIача хана шоай цIеча уголоке лоаццa концерт оттаду цар: халхараш ду, иллеш доах.

Производственни балха уйла яь ца Iеш, ший бригадерча наьха цIагIарча хьала а, берий а йоакхо ю бригадира. Бригаде вIашагIтеха я бераша мишта деш, уж харцахьа лелий хьожаш йола комисси.

Гулаевас доккха дакъа лоац совхоза а района а общественни вахаре. Из райсовета а юрта совета а халкъа депутат я: парткома, райисполкома, парте райкома член я.

Дика хьалкхебу Тамаре ший дезал. Обществана пайдане хургболаш къахьегам дукха безаргболаш кхетам лу цо бераштa. Производстве болх беш ца хилча а, ялх берага хьажа а ма-дезий чIоагIа хьинар! Ший бераштa дезадолийт цо юртара вахар. ВоккхагIвола воI Зайнди шоай совхозе шофер ва, шоллагIвар Зилауди тракторист вар, хIанз эскаре гIулакх деш ва. Вожаш деша багIа.

Гулаевас ший бригадерча наьха хIанз довзийт парте укх хьатIаденача кердача шера юрта боахама болхлошта хьалхашка оттадаь декхараш. КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленуме къамаьл деш, новкъоста Леонид Ильич Брежнева аьннад: «Юбилейни яхьа къахьегама хьинари ритми дIахо яхьеи дIачIоагIъен еза. Тахан селханчул дикагIа, кхоана таханарчул дикагIа бе беза болх...». Иштта къахьегара уйла тIайохийташ кхетам лу Гулаевас ший бригадерча кхалнаха.

ХIанз бригада коллектив бIаьстанга кийчлуш я. Шоаш бьцадаараш хьалкхедергдолча кхашка удобренеш ехкаш лаьтта тоаду болхлоша. ХIаьта ерригача совхоза лаьохIа рассада хьалкхеер а из бригада я. 3 миллион совгIа «зIирг» хьалкхеде деза цун!

Тамаре дерригa ший вахар хетадаьд советски общество, вай Даьхе кхы а йIаьхегIа, кхы а чIоагIагIа хилийтара, советски нах кхы а дикагIа бахийтара. Цунна тIайнйрза я Тамаре уйла.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Кхо шу хьалха «Жилгражданстрой» треста чуйоагIача СМУ-8 балха ера Оздамирова Яха. Лоацчача хана дика караерзайир цо штукатура-маляра говзал. Цу балхах дика кхеташ хиларах балха кхоалагIа разряд хьожайир цунна. Цох кхоачамбаь Iанзар гIишлонхочун болх безаш каралаьца йола Яха. Бригадира Кочетков Петр Серафимовича новкъостал а деш цо толамца караерзаьй плиточника, облицовщика говзал а. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 125 — 130 процент кхоачашъеш къахьегаш я из пятилетка кхоалагIча шера.

СУРТА ТIА: штукатур-маляр Я. Оздамирова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хьинар айдаь

ДIадахача юбилейни шера балха темпаш лох ца еш къахьегаш ба «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьтта доахараш. Кердача шера хьалхарча ден деиз мехкдаьтта доаха еррига службаш, звенош, управлене чуйоагIаш йола цехаш, подразделенеш шоай планови заданеш кхоачашъяь ца Iеш, тIанйца доккхий социалистически декхараш а кхоачашдеш я. Укх бетта духхьала 15 дени буси Даьхен резервуарашка 170 эзар тонн совгIа мехкдаьтта деттад, цунах 1000 тонн гарггa планал совгIа а долаш. Бетта тIанйнача декхарех 1800 тонн мара доацача.

Дег тIара къоабалдеш тIанйцар мехкдаьтта доахараша КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо «Эффективность лакхъяра тIехьа къовсам лоаттабе» яха дешаш тхона доагIаш да,— йоах мехкдаьтте доахача оператора Бетиров Шамата. ХIаьта Бестуев Оалхазара ший новкъостий тIахьийхар хьинар айдаь къахьега.

Толамца шоай вахта дIакхухьаш ба РИТС № 4 операторааш Наливко Степан, Шахмирзоев Иван, Новосельцев Михаил, Ахмадов Сайпи, иштта кхыбараш. Цар хьадоаккха мехкдаьтта ца дойташ дIаухийт, хIаьта технологически оборудовани сеце а латтийтац.

Мехкдаьтта даккхаран из дIаахийтари технологически процессех дика кхеташ ба звеной начальникаш Твердолобов Михаили Крусинский Сергейи. Цар массарел а дукхагIа даьккхад мехкдаьтта.

А. ТИЩЕНКО.

ЛАЬРХIАДИЙ — КХОАЧАШДЕРГДА

Дикача хьоккхамашца чакхдаьккхар совхоз - техникума къахьегамхоша вай мехка керттера Закон — керда Конституци тIанйца, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу диза шу. Толамца кхоачашдир тIанйца хинна социалистически декхараш. Иштта, планагIа 850, социалистически декхарегIа 900 тонн дохка дезаш хиннача пачхаьалкхенга 1000 тонн совгIа ка болча культурай ялат дехкар, хIаьта хьажкIаш а лаьрхIача социалистически декхар 1100 тонн йолаш — 1170 тонн дIаелар.

Ялат чуэцача хана хьинаре дакъа лаьцар механизатораша Къахьегама сийлен III степена орден лелаеча Хамхоев Габос, Даурбековар Уматгирен Султангирен, Хамхоев Юсапа. Габос 450 тонн ялат чудера, хIаьта Уматгирей, Султангирей, Юсапеи хIаране 300 тонн ялат чуйицар.

Боахама кулгалхой а комбайнераш а къаьстта раьза бар шофераша Хамхоев Ахьмада, Зязиков Мохьмада, Латыров Вахас, Мальсагов Султана беча балха Комбайнашкара хьатта дийнахьа цхьайттаза никъ бе кхоавора царех хIаравар ялат дIакхухьаш

250 гектара тIа «Одесская-10» яхача фух йола хьажкIаш кхейир. Дика хьийкъар уж а. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 30 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьлар, план 25 центнер йолаш.

ХьажкIаш нпатовций методагIа чуйицар, ялат чуэцара транспортни отрядаш вIашагI а ехка.

Къаьстта боккха тоам бир тхона кхеьча шекара свеклаша. ХIара гектара тIара 390 центнер чуева тха боахаме из культура. Гектара тIара совхоз-техникума кхаш леладераша иззал дукха шекара свеклаш чуена шу хиннадац хIанзалца Из толам баккха карагIдалийтар эггара хьалха дIайийнача шекара свекланта агротехника бокъонаш лора а еш лерттIа Iунал даь хиларо.

КарагIдаьиначох кхоачамбаь Iе дага бац тха боахама кхаш леладераш. КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка долча Письмос хьинар айдаь уж укх шера чуэцаргболча хьувкъама ма-хулла тешамегIа лард йолла гIерташ ба. Иштта, хIара гектара тIа 1,5 центнер кхоачийташ 800 гектара тIа гурахьа дIадийнача ялата подкормка а яь хIанз сихбенна кхашка органически удобрени дIакхухьаш ба. ХIанзле 2200 тонн дIайнхьай из удобрени кхашка план 3500 тонн йолаш.

ВIаьсти кхашка дергдола балхаш ший ханнахьа дIадоладар а чакхдахар а техника тоаярах, кийчъярах тийша да. Из кхета а деш еррига шоай торонаш оарцагIъяьха къахьегаш ба боахама механизатораш хIанз юртбоахама техника тоаеш. ХIаьта толамаш а доах. Иштта, соахка йиьлагIчеи укх шера хьалхарчен кварталашка планагIа ворхI трактор тоае езаш хиннача хIанзле бархI тоаяьй, кийчон мутIаре дIаоттаяьй еррига тIехьаювза инвентарь а.

Техника тоаяра 18 саг юкъе а волаш лаьрхха бригада вIашагIъеллай боахаме гурахьа. Цу бригада юкъебахар мастерске болхлоеа совгIа механизатораш а. Техника тоаеш хIанз къаьстта хьинаре къахьег аьшкапхьаро Бархаиоев Макшарипа, мастера-наладчика Галаев Тухана, механизатораша Котиев Дауда, Евлоев Салмана, Барханоев Iабдурахьмана, Гайсанов Мухарбика, Даурбеков Арсангире

Лакхе белгалдаьккха хиннача тайпара трактораши тIехьаювза инвентари тоаяра план кхоачашъяь даьннад тхо. ХIанз комбайнаш тоаеш ба механизатораш. Уж а ханал хьалха тоаяь йоахартьа.

М. ЕВЛОЕВ,
Назрановски района совхоз-техникума бригадир.

ЧЕЛЯБИНСКИ ОБЛАСТЬ. 1978 шера доккхий декхараш тIанйцад «Главюжуралстроя» № 4 йолча автобазерча Иван Макарович Позур керте латтача цхьоалагIча класса водителий бригадо. Соахка цу коллективо социалистически декхараш тIехкхоачаш а деш 73 эзар кубометр аьшкабетонни изделеш дIайнхьай, 63 эзар кубометр яхьа езача. Дукхха доагори запасни оатхалашн кхояьй. Бригада берригa водителаш радиобувзама оборудовани тIалаттача КамАЗ-ашца болх беш ба, хIаьта машинаш технически хьал дика долаш а лелаю. Бригадни подряда методагIа болх беш я коллектив.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): шофераш Виктор Михайлович Горовец, Александр Федорович Климанов, бригадир Иван Макарович Позур, Владимир Кириллович Канунников рейсагIа баха кийчбеннаб.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОАХАН ДЕБАДАР — КЕРТТЕРДАРЕХ ДЕКХАР

Вайна хов, шурий боахам промышленни ларда тIа баккхара йоккхий шурий комплексаш хьалъеш латтилга. Цу комплексашка, помещенеш хьалъяргеи кийчъяргеи дIаухийта капиталовложенеш меттаоттаяра шура йоахилга рентабельно хила деза. Из рентабельно хургда цхьан Iаттагара 3000—3500 килограммал кIезигагIа йоацаш шура йоаккхаш хилча.

Промышленни ларда тIа шура яхара Iул вIашагIтохачеи тоадечеи юкхванцарча хана дукха доахан хувца дезаргда технологически хьалашка тарлургдолашь мегаргдолаци уж ца хиларах. Геттара дукха хувца дезарда детта доахан. ДикагIча фух доахана Iул вIашагIтохара эш зооветеринарни хьисапагIа мегаргдолаш дола се Iасилгаш чIоагIа теркам тIа а бохийташ хьалкхеделга. ДIахо де дезар да 16—18 бутт баьннача хана уж бугIе дахкийтари духхьашха дахкаьчул тIехьагIа детташ доаккхача 90—120 дийнахьа дIахо пайда эца мегаргдолаш дий хьажари. Уж тоххача хана керттердар да — кхабар. Цунга хьежжа хургда доахан дебар, цар продуктивность лакхъялар, къахьегам нийса вIаштIехьбоаккхе — производства рентабельность лакхъялар.

Дукхха фермаши шурий комплексаши я республике доахан эсалча рациона тIа лоаттадеш е пайдана дола доакъараш геттара кIезига долаш, 1,5—2 шера тоъал уж кийчдаь дале а. Сендухьа нийслу цу тайпара хьал? Теоретически практически деша овла укх тайпара ба: дукххача боахамашка дегIах дикагIа дIалатаргдолча тайпара кийчланза дола доакъараш тел доаханна, пайдана протеин, микроэлементаш, кхыйола компоненташ яхкарга диллача лерттIа тоаданза хул уж доакъараш. Специализированни комбикормаш дIа ца кхоачаш фермаш я.

Цхьадолча боахамашка, пачхаьалкхенна дIадала лаьрхIа гурахьеи бIаьстан юкъеи дIадийна ялаташ чуэца сих а беле, теркал ца деш дус Iанна доахана даа доакъараш Iалашдара дош. Моша доакъар Iалашдара 1000—2000 тонн чухошаргйолаш яьха саьнгараш хул хIара боахаме, хIаьта 3—4 ди далалехьа силос е сенаж чу а елла дIакъовла езаш йола уж саьнгараш хьал ца юзаш 15—20 ди доакх, тIаккха доакъарий дикал ювча а мича еза, из геттара эшалу. Кормоцехашка доакъараш кийчдеча хана массехк бутт боакх царех тоха специалисташа могаеш йола компоненташ йоацаш.

Цо хьахьокх доакъарех харпахьа пайда эцаш хилар, уж во хилар, хьайбаш кхабара проблема нийса къоастаеш ца хилар, из дош хьайбай боахаме лоархIамечарех цаI дале а. Чусоцадаь лаьтта доахан дежа лахкари доажадеш леладаьраш чусоцадари ший ханнахьеи доагтIача тайпареи деш дац дукххачa боахамашка.

Доаркашта тIачIоагIдаьча доахана группашта юкъе да деттараш а дахкаргдараш а. Цар физиологически хьалага диллача уж кхабари леладари бе-бе хила дезаш дар, цхьабакъда цар рацион лоадама башхало йоацаш цхьатара я. Цу тIа а доаркаша, «хIанзарчоа» шура дукхагIа яха а гIерташ, концентрировании доакъар ца луш дут дахкаргдола доахан. ТIаккха цунах хургдар ховш да: пхоарача Iатта а чудоаллача Iаьса а органимана чIоагIа эшаш йола доакъара вещесташ царга дIа ца кхоачаш юс. Из бахьан долаш Iодаь Iаса эсала хул, беттача хана Iатто шура кIезига лу.

ДIахо уж хьалкхедеча юкъагIа царна Iунал харцахьа деш хилар бахьан долаш гиез доалдазар кхет. Детта доахан царех де лаьрхIа шинаргаш, духьал цар организм хьаллоаттае мара ца тоъача доакъар тIа латташ халла пхи шу а даьккхе, деттача доахах дIатох ТIаккха царех цхьадараша шоай иоаноша луш хинар миссел шура лу, цхьадараша ха кIезига йоаккх детташ. Цхьадараш хIара шера Iаьхара дус. вокхар — шоаш мел йоаккха ха цамогаш долаш йоаккх.

ХIаьта боахамий цхьаболча кулгалхошеи специалисташеи, детта доахан леладара план кхоачашъяр духьа, пайдана доаца доахан леладу дукхача шерашка. Цу тайпара, республика бIарчча хьайийцача, производствана доккха зе хул иштача гIулакхех.

Фермашта механизаци ярах лаьца аьлча, цу гIулакха дукхача маьха тайп-тайпара оборудовани уттаю, боахамашка из цкъаза биззача кхоачамца хьа ца кхоаче а. ХIаьта «Сельхозтехника» специалисташа дIаоттаяь из цкъаза вIалла а болх ца беш латташ хул, денна Iоталетталуча ахчанна продукци яккхарга дIабода мах без а беш.

Масала, 6—7 шу хьалхагIа «Советская Россия» яхача колхоза № 1 йолча шурий ферме оттайир доахан детта «АД-100» яха 4 установка, чухье йIоахьеши фо цIендеши йола установкаш. «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 2 йолча ферме — ТО-2 яха танк — шура шелъерг, 1-ча шурий совхозе «Даугава-200» яха 2 шурий провод, МХЦ-8 яха шура шелъергаш.

Цу ерригача механизмаша бaь пайда бац кхо арадоаха, доахан детта, доаханна доакъараш дехка, кхыдола балхаш деча оборудованена е колхоза а, е «Сельхозтехника» а специалисташа Iунал деш ца хиларах. Нагахьа санна моллагIа цхьа оатхал телхача, оборудовани, дукхагIа йолча хана тоа а ца еш, аракхосс, тIаккха кердаяр оттаю. Юххера цунна а хьалхагIа лаьттачоа хиннар хул.

Машинашца а кулгашца а детт фермашка доахан. ВогIча тайпара телхаю доахан деттара технологе правилаш. Доахан детта механически установкаш оттаьча помещенешка цу гIулакха лаьрхIа доахан хержадац, хIаьта из бахьан долаш дояркай группашкарча 30—40 Iатта меттел цхьадараш кулгашца детт, вожаш — механически. Иштта, механизмех биззa пайда ца эцаш хилар бахьан долаш шоай декхараш кхоачашдац хьайбаш леладераша, зенаш хул производствана. Цуноца дувзаденна укх массехк шера лакх ца луш ше йолчча латт из.

Белгалдаккха ловра, цхьадолча боахамашка, масала, Грозненски района «Советская Россия» яхача, Сунженски района «Победа» яхача колхозашка, Наурски, Шелковской, цхьайолча кхыча районий боахамашка дIахо йодача хана толамаш дахар духьа лард йоллаш латтилга.

Укх статья тIа гIоттадаь дешаш боахамий специалисташа теркалдергда а бехктоккхам чIоагIагIа хеташ уж кхоачашде хьожаргба а мотташ ва со.

М. ДУРДИЕВ.

ГIАЛАТАШ ДИЦ ЦА ДЕШ...

Тха совхоза къахьегамхоша Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дузача денна дикача хьоккхамашца накъабахар духьа шерра яхь а йоаржаь, толамца чакхдаьккхар дIадаха шу. Иштта, план 18 центнер йолаш хIара гектара тIара 24,7 центнер ялат чудера. Цу гIулакхо торо хилийтар социалистически декхарагIа 1600 тонн дохка дезаш хиннача пачхаьалкхенга 2430 тонн ялат дохка.

Уж толамаш даха къаьстта доккха новкъостал дир механизатораша Битиев Абуязита, Зайнаев Зайнде, Битиев Руслана, Дурдиев ХIарона баьча балхо. Масала Битиев Абуязита, районе комбайнерашта юкъе яьржача яхье шоллагIа моттиг а йоаккхаш, дукха хIама ца эшаш эзар тонн ялат чудера, хIаьта Дурдиев ХIарона совхозе нийсса ахаш — 160 гектара тIара хьажкIаш чуйицар.

Хий дехкаш 1958 гектар лаьтта да боахаме. Цу тIа я комсаш, ялата дIаюв еррига хьажкIаш, цхьа дакъа гурахьа дув ялат. Цу культурашта хий дехкаш хьинаре а къахьийгар Шитаева Кусас, Газиева Товсаре, Базуркаева Маккас, Ибрагимова Есмата, Атаева Мархас. Шоай балха нормаш юкъера лаьрхIача 180—200 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац цар. Цар кхашкара боккха хьувкъам чубера. Масала, хьажкIаш яьлар хIара гектара тIара 30,6 центнер, кIа, — план 17 йолаш, 23 центнер, мукх планал совгIа 11 центнер йолаш — 27 центнер.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка долча Письмона жоп луш дукха ха йоацаш тха къахьегамхоша шоай торонаш а лаьрхIа социалистически декхар тIанйцар пачхаьалкхенга 1800 тонн ялат дохка, планагIа 1600 тонн йолча.

Денна дош кхоачашдар духьа шоай низ дIакхоачар деш ба хIанз боахама кхаш леладераш.

Иштта, соахка гурахьа, ялата 1347 гектара тIа а ювш, 1630 гектара тIа тайп-тайпара культураш дIайийра совхозе. БоарамагIа листа, низ болаш тIаьнна Iан кIала яхар уж. ХIанз хIара гектара тIа 1,5 центнер кхоачийташ аммиачни селитраца подкормка еш ба механизатораш. Из болх къаьстта дикеи тешамеи чакхбоаккх Зайпаев Зайнде.

Кийчдеш да бIаьсти юв культураш дIаера лаьтта а. Из 850 гектар да. Соахка гурахьа хIара гектара тIа кхоккха центнер калийни тух, центнер нитроамофос яха удобренеш а тесса зяба аьхар из. ХIанз цига органически удобренеш йоххаш ба механизатораш. ДIадувча боарама лакхарча классага дIа а кхоачадаь тоъам хилла Iалашдаь дIаоттадаь латташ да хьажкIаш йоацаш бIаьсти дIаюргйолча ерригача культурай фу а.

Тха боахаме кхеча керттерча культурех цаI — комсаш я. Къаенна пайдана йоацараш соахка 167 гектара тIара дIаяьхачул тIехьагIа 503 гектара тIа йисай уж. Царех кIезигагIа яле 195 гектара тIара яраш кхы а дIаяха еза.

Оасара баьцаша, къаьстта гумай яхачо новкъарло еш комсаш кхеяра план кхоачашъе карагIдаланзар тхона соахка. Дукха йоачаш йолаш хиннача дIадахача шера гумайо дукха хало хьегийтар тхога а лоалаха ухкача боахамий комсаш лелаерашка а. Овланга тIакхоаччаш оасар даь кхо-диъ ди даьлча юха а комсий кIотаргел лакхагIа йолаш дегIайоагIар из.

«ЛоархIам болаш да декхараш кхоачаш ца дара бахьанаш кIоаргга тахкар...» аьнна да Письмо тIа. Уж дешаш мадоагIа кхетаду оаха.

Гумай низ бола овлаш а болаш йоачан йолча хана сиха хьатIайоалаш йоархI я. Из цIенъяь дIаяккхара духхьала механически оасар дарах гIулакх хилац, пайда эца беза химикатех а. ХIаьта уж балхаш комплексно чакхдаха а деза. Из бахьан долаш гумаяца а кхыча йоархIашца а къовсам лоаттабара лаьрххIа отряд вIашагIъеллай укх шера боахаме, хиланза яргйоацача техникаца Iалаш я еш. Химикатий новкъосталца бригадо болх бергба Iилма рекомендацеша хьеххача тайпара.

...Юрта боахама тракторий сменность лохлу. Цу тайпарча явленей бахьанашка бокъонца хьажа а деза, диnза даргдоацар де а деза. Производственни мощностех, хIара машинах, агрегатах, установкаех эффективно пайда эцилга боахамий кулгалхой, къахьегача коллективай, берригача къахьегамхой эггара хьалхара декхар да», аьнна да КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо тIа. Цу дешаша декхарийла ду вай тракторашка, машинашка, агрегаташкеи установкашкеи шин, кхаь сменагIа болх байтилга вIаштIехьдаккхара дукхагIа тайп-тайпара техника йовза кадраш кхее. ХIанз тха боахаме болх беш я юрта боахама керда механизатораш кхебара вIашагIъехха курсаш. Цига хIанз 24 саг ва дешаш. Царна хьехаш ба, дукхагIбараш лакхара цу балхах образовани а йолаш, балха говзал йола нах: совхоза керттера инженер Исмаилов Увайс, инженер-энергетик Якубов Ваха, мастерске заведующи Гиплакаев Iийса, кхыбараш. Курсашка деша вагIача хIара сага 60 сом стипенди лу.

ХIара шера Iай вIашагIйоахк тха боахаме кхаш, комсаш лелаерий балха говзал лакхъяра курсаш а. Цига хIанз дешаш ва 150 совгIа совхоза болхлой. Занятеш кIиранна пхезза хул. Курсашка хьехаш ба баьцовгIаш лораяра агроном Саидов Абубакар, комсаш лелаеча отделене управляющи Давлетукаев Асланбек, цу отделене агроном Визирханов Ювсап, со, кхыбараш.

Балхаш сихдаь кийчъеш боахк бIаьстан балхашка шоай техника механизатораш а. Совхоза мехмастерске болхлоша тоаяь яьккхай хIанзле шин кварталагIа тоае езаш хиннарех 90 процент тракторaш, еррига тIехьаювза инвентарь. Болх тешаме бара къаьстта теркам тIабохийт цар. Техника тоаеча къаьстта хьинаре дакъа лоац моторaш тоадеча Муртаев Сайпе, аккумуляторщикаша Тасуев Шанда, Юсупов Iале, электросварщика Удаев Вахас.

Тоаяьча трактораrа кхерамзлен техника инженер С-М. Оказев, мехотряда начальник А. Нукаев, комсаш лелаеча бригада бригадир А. Расаев юкъе а волаш вIашагIъелла комисси хьажжалца араяккхац мастерскера.

КПСС ЦК декабрьски Пленума соцамашта жоп луш еррига техника 23 февраль тIакхоачаш тоаяь яккха дош деннадар мастерске болхлошеи механизаторашеи. Из дош лаьрхIачул 15 ди хьалха цар кхоачашдергхиларах шеко яц.

Иштта я кердача шера коллективо еш йола кийчо.

М. АХМАТОВ,
«Надтеречный» совхоза керттера агроном.

МЕХАНИЗАТОРАШ КХЕБАРА ДАИМ ТЕРКО Е

Механизатор — хIанзарча юрта боахама лоархIамегIа вола саг ва. Цун говзалах, опытах, къахьегама овсарлех тийша да керттерча даькъе юрта боахама производстве тIеххьара хьахулар. Из бахьан долаш техникага шин сменагIа болх байтара колхозашкеи совхозашкеи механизатораш кийчбар, Iалашбар доккха гIулакх да. Механизатораш ца тоъача боахамашка уж кийчбара. Iомабара тайп-тайпарча дешара формаех — юртарча юкъерча школаех, профессионально-технически училищех, боахамашка вIашагIехкача курсех пайда эца беза.

Механизатораш кийчбара лаьрххIа курсаш вIашагIъехкай Малгобекски района дукхагIдолча боахамашка. ПхийтталагIа январь тIакхоачаш биъ бетта болх бергболча цу курсашка дешаш вар бIаь совгIа саг. Царех «Луч» яхача совхозе — 10 саг, «Кавказ» — 12, «Советский» — 22, «Малгобекский» — 22, «Ингушский» — 14, «Алханчуртский» совхозе — 20 саг. Цул совгIа балха говзал лакхъяра 6 бетта болх беча курсашка дешаш кхы а 12 саг ва. Цунца цхьана, механизатораш тоъаш боацаше а керда уж кийчбара хIама даьдац ГI. Ахриева, М. Горьке цIерагIча совхозашка.

ХIанз а кхоачамболлаш дика чакхбаккхац районе курсаш яьха кагий нахи маьхкарийи юрта боахама производстве дIачIоагIбар духьа агитационни болх. Масала, соахка курсаш чакхъяьхача 73-нех 20—25 саг мара висавац района совхозашка болх бе. Из кхоачамбоацар нийсделар къонабарий болх аттача баккхарaн, салоIам вIаштIехьбаккхараи, къахьегамцара безам кхыча тайпара совбаккхаран боахама кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша кIезига йоакхо еш хилар бахьан долаш. Каст-каста нийсйолийт курсаш чакхъяьха балха венача къонача механизатора къаьна, тишъенна техника луш. Цу гIулакхо духхьала къахьега волавеннача сага балхах дог эккхийт. Цудухьа балхара дIаваьле дIа а вода. Керттерча даькъе уж бахьанаш долаш хувцалу балха тIа кадраш, сецац цхьан моттиге болх беш къонабараш.

Уж кхоачамбоацараш махулла сихагIа юстардахара оарцагIбовла беза совхозий кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш. Керда вIашагIъеххача совхозашка сихагIа хьалде деза механизаторaштеи цар дезалаштеи лаьрхIа цIенош, къонабарашта керда техника тела еза дукхагIа, вIаштIехьдаха деза къонабарий юрта боахама балхацара безам совбоаккхаргболa кхыдола хьалаш.

А. АХРИЕВ,
Малгобекски района юрта боахама управлене гостехнадзора гIулакха вокххагIа вола инженер-инспектор.

ТЮМЕНСКИ ОБЛАСТЬ. ЧIоагIа дегаш айденна болаш тIанйцар мехка йоккхагIъярех йолча мехкдаьттеи гази йоаккхача района къахьегама коллективашка «1978 шера план кхоачаш а тIеххоачаш а яра социалистически яхь йоаржаяреи производства эффективности балха дикали лакхъяра тIехьа лоаттабу къовсам чIоагIбареи хьакъехьа» дола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо. Къилбаседерча мехкдаьттеи гази йоаллача моттигашка, промыслашка, тэежни гIишлошъеча лаьттан ченащ караерзаяреи Малхбузен СибарегIа производительни низаш дегIадоаладареи керда этап дIаяржаш латт. ИттлагIча пятилетка кхоалагIча шера областо лаьрхIад 245 миллион тонн мехкдаьттеи бIаь миллиард кубометр гаргга Iалаза гази яккха.

СУРТА ТIА: Медвежье яха буровой. Газ йоаллача моттиго-гиганто пятилетка кхоалагIча шера мехка промышленни центрашта 66 миллиард кубометр совгIа газ лургья.

И. САПОЖКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Сцена тIа—«Рамаяна»

Ленинабадерча музыкальни комеде театре юха а оттаяьй «Рамаяна» яха постановка.

— Тха зрителаш чIоаггIа сатувсаш хьежаш бар цу событега, — аьлар театра керттерча режиссера Таджикски ССР заслуженни деятела Ислом Саломова. — Эпосо тха теркам тIаозара керттера бахьан — из оптимизми гуманизми, ерригача индийски фольклоре долчча тайпара вочунца лоаттабеча къовсаме дика дар котдоалаш хилара сийрда идеи яр.

«Рамаяне» дуккха халхараш, Душанберча къоначча композитора Нишонов Закира лаьрххIа спектаклана язъяь музыка я. Из дIалокх индийски музыка дика йовзаш волча Таджикистана халкъа артист Назаров Одил керте латтача театральни оркестро.

«Рамаяна» кийчъеча хана тхона чIоагIа новкъостал хилар юкъарчал доацаш Инди тхона тхоашта йовзарах.

ЗЕММЕЛЬ Юрий,
АПН корреспондент.

Доазол дехьара

ДоттагIала законагIа

«КЮЛЬАУТОМАТ»— ТЕШАМЕ ДОАКЪАШХО

«Кюльаутомат» яха берлински завод — чкъаьрий доахача хIанзарча кемашта холодильни установкаш арахецаш ГДР-е алхха ше цаI мара йоаца предприяти. Укхаза хьаьча холодильни оборудованеца кийчъяь я советски байраках тIа а ягIаш форда тIа гIолла лела «Атлантик» яха ерригa супертраулераш. Ткъаь пхиъ совгIча шера болх беш хьайоагIача заводо соахка «ТIехдика къахьега предприяти» яха сий дола цIи яьккхай.

...«Атлантик» яхача траулераш та холодильни аппараташ вIашагIъехка участок предприяте ерригача монтажни цехе эггара сийрдагIа я. Кхы а сийрдагIа хетийт из трубкай бIарчча система чуелла дотo бесса металлически секцеш дукха хиларо. Цар чу гIолла леларгъя давлени а еш холодильни установкай камерашка «шелал» чуухийташ йола къаьстта шин тайпара коачал.

Цу участка «да» ва мастер Клаус Боте. Хьоккхамаш тIаяздаьча улга дIатIавут цо со. Графикаша, таблицаша шаьра хьахьокх участкана хьалхашка латта декхараш а цо план кхоачаш мел яьй а. Укх массехк шера вIаштта «Социалистически къахьегама коллектив» яха цIи лелаю цун бригадо. Массаза а из вIаштIехьдоалийт производственни заданеш хадданза кхоачашъяро.

«Хьаьечун дуккхалга диллача-м долла хIама вIаштIехьа да шун, — ях аз. — ТIаккха дикалга диллача?» Цхьа минут йоаккх Клауса уйлаеш латташ...

— ДIауйлаел Iа, — йоах цо, — хьа цIагIара холодильник ехай хьона. Хьаштдоацар-м да из, бакъдар аьлча, хIаьта а тоае йиш я. ЛадувгIалахь цхьаькханега, гаьнна форда тIа лелача кема тIара холодильни установка ехай хьона. Чкъаьрий доахилга юкъагIдисар кхерам болаш да. Иштача хьалашка дика мара бе йиш йолаш бац тха болх. ВIаштIехьа йоаца моттигаш мичахьа нийсъяла тарлу хьеж тхо хIара денка. Цул совгIа, хIара бетта цкъа заводе а баьхке, кемаш тIара аппараташ вIашагIъехк тха коллегаша, тхоай балхах хьахинараш царца цхьана дага а дувлаш дувц оаха. Цу тайппара шин оагIорахьара лоаттабеча тIахьожамах доккха гIулакх хул.

Цу тайпара тIахьожам Клауса бригаде меттел, «Кюльаутомата» кхыча коллективашка а лоаттабу. Из метод — дикала гаранти а луш предприяте вIашагIъеллача система керттера дакъа. Цун корта фу ба дийцар сона завода профсоюзни организаце председатела Рихард Шинна.

— Тхоай система оахаш кийчъеча хана, — аьлар цо, — Саратоверча тхоай советски коллегай опытага хьежар тхо. ХIанз ерригача цехашкеи отделашкеи я хьалда йола «дикала программаш», хIаьта уж кхоачаш миштa ю хьожаш бIарччачаш шера тIахьожам лоаттабу. Царна юкъейнхьай къаьсткъаьстача коллективай планаш. Цу гIулакха белгалбоалаш ба Клаус Боте бригада болх. Дикал бахьан долаш лоаттабеча къовсама централизованни кулгалдари къаьст-къаьстача бригадай методаши цхьана тардаро йиш хилийтай «Кюльаутомата» нийсса ах продукцена «К» знак яла.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара сийна къахьегаш чакхдаьлар «Кюльаутомат» яхача завода 2,5 эзар болхлочоа 1977 шу. Цу гIулакхо къаьстта шин тайпара белгалбаьккхар коллектива беркате болх — «Кюльаутомата» продукцетоъал доккха дакъа экспортагIа Советски Союзе ухийташ е СССР-а лаьрхIа супертраулераш хьаеш латтача Штральзундерча верфе кхухьийташ мадий. «Тха заводе, — йоах Рихард Шинна, — хьаллаьца оалаш да: «доттагIашта массаза а — эггара дикагIа дар». Из тхо хIара денна кхоачашъе гIерташ йола тха девиз я».

В. АБРОСИМОВ.
ТАСС корреспондент.

Берлин.

СОВЕТСКИ БИОЛОГИЙ ТОЛАМАШ

МОСКВА. Молекулярни боарамагIа мышца беча балха механизмага хьажа а из кхетае а эггара хьалха вIаштIехьдаьннад советски Iилмахой.

СССР Iилмай Академе вице-президента Юрий Анатольевич Овчинникова хоам ма-барра, из болх чакхбаккха вIаштIехьдаьннад синхрофазотронах пайда эцар бахьан долаш. Iилмахой хьежаб мышца клеточни структурашка цо болх беча хана хулача дерригача хувцамашка. Тохкамаш даьд изолированни тканашка.

Академика Ю. А. Овчинникова лерхIачох, хIанзарча биологически Iилмера кардинальни проблемаш кхетаяра лоархIаме йола керда информаци Iилмахошта кара кхоачаьй цу тохкамаша.

Юрий Анатольевича дагадохийтар 1977 шера советски Iилмахошта белокий структурай нуклеиновни кислоташтеи — наследственни информаци кхетаяра дола дIоагIа — тохкамаш дара даькъе доккха хIама карагIдаьнна хилар.

ЦIенхашттара толамаш даьхад СибарегIе болх беча генетикаша. Ма-дарра аьлча, цига хьадаьд кхыметтел къилбаседен лоацача, ахкан хьалашка а дукха хьувкъаш долча гурахьа дIадувча кIип сорташ. ДуккагIа теркам тIаахийтаб генни инженерена, Iилмахочо яхачох йоккха тIехьале йолаш лостам ба из, хIана аьлча клетка генетически аппаратага хьажа тардаларои цу боараме операци яроя дукха гаьна йоацача хана торо хулийтаргья сага эшаш йола свойстваш йола баьцовгIащ заказагIа хьае».

Биологаш тIатеIIа болабенаб керта хьаьво беча балхаца дувзаденна тохкамаш де. Масала, гучадаьккхад хьайбай а сага а организме сага оамлалашта управлени еш йола химически соединенеши кхыметтел системаши йолга. Царех цхьаяраша наб кхетийт, шоллагIъяраша — кхерам тIатосс, кхоалагIчар — хIама дикагIа дагадохийт е чIоагIагIа диццолийт. Советски Iилмахоша царех дакъа хьа а къоастадаь цунна синтез яьй.

Ю. А. Овчинников дог тийша ва 1978 шера биохимикашеи биоорганикашеи уж балхаш шердергхиларах, дукха гаьна йоацача хана цу тайпарча соединенех медицински практике пайда эца тарлургхиларах. Iилмахочо яхачох, соединенеш цхьан органашта дарба деш а вокхарна зе деш а йолча молхашта метта толаме лелае йиш хургья.

СУРТА ТIА: академик Ю. А. Овчинников (юкъервар) СССР Iилмай Академе М. М. Шемякина цIерагIча биологически химе институтерча ше кулгалдеча белока химе лабораторе болхлошта юкъе.

О. КУЗЬМИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

США-н капиталистически дунен кхыча мехкийи экономика хьалхагIа а санна кIоаргача кризиса юкъеяхай, хIаьта 1978 шера цун хьал тоалургда аьнна цхьаккха хIама а дац. Капиталистически экономикана хина лазар дIадоалаш дац. хIана аьлча шин ха яьккха яьннача цун строя овлагIа лета и доландаь. (Газеташ тIара).

Шоллабаьраш.

«Гранма» яхача газета тIара сурт.

ТАСС фотохроника.

БОЛХ ХЬИНАРЕГIА БЕРГБА

Парте XXV съездо хьалхашка оттадаьча декхарашта юкъе лоархIам болаш ба кхуэш боагIача кагирхошта кхетам балара болх. Идеологически болх комплексно бара тайп-тайпара дешаш дувц оаха партийни собранешка, педсоветашка. Школа хьехархоша къаьстта дукха теркам тIаухийт дешархошта интернациональни, атеистически, патриотически, нравственни кхетам балара дешашта.

Тха школе каст-каста къамий доттагIал чIоагIдара тIаерзаяь тайп-тайпара мероприятеш хул. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар дездаьча шера къаьстта хьинар айденна бир оаха из болх.

Дукха ха йоаццаш школе хилар интернациональни доттагIала хетаяь сайре. Цига докладаш йир 10-ча класса дешархоша Оздоева Аьсета, Ткаченко Виктора, Гольцова Нинас. Цар дийцар сийлахь-воккхача Ленина тешаме гIонча Г. К. Орджоникидзе, Н. И. Гикало, А. Д. Шерипов, Г. С. Ахриев керте а латташ вай республике Советий Iаьдал оттадеш къахьегамхоша лоаттабаьча къовсамах. Сайре чакхйоаккхача дакъа лоацаш хиннача Нестеровски станични Совета председатела Д. Х. Мейриева, отставкерча подполковника Н. А. Федореева вайна гонахьарча вахарера масалаш а кхувлаш бераштa дийцар Советий Мехка дехача къамий дохаргдоацача доттагIалах, СССР кердача Конституце советски наха шоай иразе вахар дIахо а тоадара еннача бокъонех.

Дешархошта патриотическии нравственнии кхетам балара дика гIо ду школе хьаьча тIемеи къахьегамеи сийлен музея. Укхаза йоккха моттиг дIалоац В. И. Ленина вахарах, вай республике Советий Iаьдал оттадара тIехьа лоаттабаьча къовсамах, парте XXV-ча съезда решенеех лувцача материалаша.

Хьехархочо Г. В. Поповас кулгал а деш музее болх беш я 25 дешархочох латташ йола экскурсоводий группа. ЙоккхагIйолча классашка деша бaгIача экскурсоводаша хан-ханнахьа музея экспонатех дувц шоай новкъосташта а зIамагIболча дешархошта а. Музея экспонаташ накъайоал дешархошта тайп-тайпарча беседашка, лекцешка кийчо еча хана а. Иштта, дукха ха йоаццаш КПСС XXV-ча съезда материалех лаьца школе дешархой конференци чакхйоаккхача музея экспонатех пайда эцаро чулоацам кIоаргагIа болаш хилийтар дешархоша А. Шадиевас, В. Нетребос, В. Калачевас, Ф. Амриевас, кхычар кийчъяь докладаш.

Дешархой общественно - политически хьанар лакхду хIара шера школа комсомольцаша Ленински зачете дакъа лацаро. ХIанз уж кийчлуш ба В. И. Ленин ваьча денна дешаре а общественни вахаре а дика толамаш а доахаш накъабахара.

Тха школе болх беш верригa а 30 хьехархо ва, царех лектораш болаш 15 саг ва. Тайп-тайпарча темаех лаьца еш цар лекцеш школе а юрта бахача наха а. Иштта, лектор волча М. М. Ганижева йийшай «Дын кхалсаги», «Мархах доала зулам» яха лекцеш, М. М. Арбузовас — «Дына «тамашенаш» гучайоах химе», Л. Н. Савинас — «Мишта хьахиннад лаьтта», А. М. Кавтарашвиле — «Къаман традицеши дына тIехьадиса гIулакхаши» яха лекцеш йийшай.

Дика лоархIам болаш я 10-ча классерча дешархоша Ф. Амриевас, А. Оздоевас, В. Калачевас, Н. Козловас язъяь «МалагIа зуламаш дувл дына тIехьадисача гIулакхех» яха рефераташ. Уж рефераташ ешаш дешархошта хьалхашка къзмаьл ду цар, белгалдоах вай вахар дына ийрча долча гIулакхашца тарлург ца хилар.

Дешархошта къахьегама кхетам балара лоархIам болаш да керттерча даькъе производственни дешар хьехара урокаш лерттIа вIаштIехьъяхар. Иштта 9—10-ча классашка дешархоша трактор, автомобилаш Iомаю. Мел эшачунца Iалашъяь я школа машиноведене кабинет. Дика болх беш я тха школьни производственни бригада а. Укхаза болх беш 70 дешархо ва. ДIадахача шера 12 гектара тIа баьцадараш кхедир цар, хIаьта хьувкъам эсала а хиннизар. Звеношта йийкъа я бригада. Царна юкъе яьржаяь социалистически яхье белгалбаьлар дешархой В. Калачева, П. Дудушева, Б. Акиева, П. Михайлов, А. Евлоева, кхыбараш а.

Производственни бригаде ахархочун балха чамах кхийтта бола дукха дешархой школа чакхъяьккхачул тIехьагIа колхозе балха бус. Царех хул доаркаш, хьайбашта Iунал дераш, трактористаш. Шоаш болча дика къахьег цар. Иштта, соахка 10 класс чакхъяьккхарех 21 саг висар колхозе болх бе. Царех ворхI саг колхозо вузашка а техникумашка а деша хьожавир. Кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара болх дIахо мaхулла тоабара кхы а хьинарегIа къахьегаргда школа коллектив.

Т. ХАШИЕВ,
Сунженски районерча Нестеровски юкъерча школа директор.

ДЕШАРХОШТА КХЕТАМ ЛУШ

Дешархошта коммунистически кхетам балара даькъе дукха болх бу Грознерча № 18 йолча юкъерча школе. Укхаза чакхйоах тематически сайренаш, сбораш, тайп-тайпарча темана хетаяь конкурсаш. Цу дерригне бераш школьни вахарца, цун гIулакхашца хьакхашта доах, доллача хIамах сакхеташ хулийт.

Хьалкхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара лоархIаме дакъа да интернациональни кхетам лулга. Школа хьехархоша Римма Георгиевна Никитинас, Ольга Анатольевна Попандопулас, Ольга Давыдовна Павловас, иштта кхычар а йоккха опыт Iоаяьй дешархошта интернациональнии патриотическии кхетам балара даькъе.

1963 шера денз школе вIашагI а елла болх беш я КИД — интернациональни доттагIала клуб. Из вIашагIйолла могадаьр вар Америка хьалхара пионер Гарри Айзман (цу шера вай республике вена хилар из). КИД-а хьалхарча заседане дакъа лоацаш а хилар Айзман. Цу хана денз айхха бувзам лоаттабу клубо цунца: цунна хетаяь а цо хьакхаьийта а дукха материалаш гулъеннай клубе. ХIара классе дийшад цун «Ше галстук капитала мехка» яха книжка.

КИД-а из вIашагIъеллача денз кулгалдеш я немций мотт хьеха Римма Георгиевна Никитина, хIаьта президент я 5 класса дешархо Черномурова Оксана. КИД-е дакъа лоацаш ба школа ерригача классай дешархой, хIаьта КИД-а совета чувоагIа хIара классера цхьацца саг. Бетта цхьацца заседани ю клубо. Иштта дукха ха йоаццаш тIехьарча заседане хиннача пресс-конференце дакъа лоацаш хилар Ялтерча «Интуриста» гид-переводчица, Грозне яьха а дийша а йола Нина Михайловна Трифонцова. Дуккхаза доазол дехьа хиннай из. Дешархошта цо дийцар переводчица балхах, цар даьча дуккхача хаттараштa жоп делар.

Цул хьалха КИД-е вIашагIкхетар хилар вай республике гIишлош хьалъеш боахкача болгарашца. Из кийчдеча къаьстта хьинаре дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета доазол дехьарча меттай факультета студенткас Евлоевас. Болгарашца школа доттагIал тоссаденна 9 шу да, хIара денна чIоагIлуш доагIа из, цудухьа чIоагIа безаме чакхдаьлар из аргIанара вIашагIкхетар.

Школа хIара классо йоазонца бувзам лоаттабу социалистически мехкашца, союзни автономни республикашца, цу хьакъехьа хан-ханнахьа КИД-а заседане отчеташ ю цар, дена письмош деш, «КИД» яха стенд шеръю. Иштта дешархоша заочно никъ бу мехка союзни автономни республикашка гIолла, халкъий искусство, поэзи, творчество йовз, дукха деза Iомалу кхыча къамий Iадалаш, обычеш. Школа хIара класса тIачIоагIъяь я союзни автономни республикаш. Дешархой интернациональни кхетам чIоагIбара беседаш, лекцеш, тематически классни сахьаташ чакхдувл школе. Цар темаш я «Сийлахьча доттагIалах хьахиннар», «Хьа нийсархо доазол дехьа», «Коммунисташ - интернационалисташ», кхыяраш.

Клубо де лерхIараш дукха да: беседаш, вIашагIкхетараш сайренаш, иштта кхыйола мероприятеш. Цу тайппара 6-ча феврале денз 13-ча феврале кхаччалца школе чакхдаккха кийчдеш да «Къонача антифашиста кIира». Цу юкъа школе чакхъяргья «Бераш тIема духьала да» яха суртий выставка, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветеранашцара вIашагIкхетараш, «Дунеи тIа машар хилар деза тхона» яха радиопередача, «ЦIаккха бицлургбац вайна уж» яха политически иле хьажар, иштта кхыйола мероприятеш.

Кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара лоархIаме дакъа да атеистически болх.

Дешархошта атеистически кхетам балара шерра пайда ийбу хьехархоша периодически кепайоазонах. Иштта школе вIашагIъеллай атеиста уголок, арахец «Атеист», «Къона биолог», «Къона химик» яха пенгазеташ. Цига хIара номер тIа хул атеистически пропагандах йола материалаш. Уж язъераш дешархой шоаш ба, хьехархой новкъосталца. Цу гIулакхо новкъостал ду цхьацадолча бакъдоацача хIамаех тешаш дола бераш шоаш харцхиларах дIакхетаде.

ХIанз школе чакхдаккха кийчдеш да биологе кIира, кийчъергйолаш я баьцара уголок, «ШIи хеза биологаш», «Вай мехка йола дарбана баьцаш», иштта кхыйолча а темаех чакхйоахаргйолаш я рефератий конкурсаш. 5-ча классашта юкъе опыташ а еш дIахьоргья «Хой шоана?» яха биологически викторина.

Р. ЯНДИЕВА.

ЯРОСЛАВЛЬ. Ярославски электровозоремонтни завода «Юность» яхача халкъа киностуде дискуссиони клубе сайрийна гуллу кино, живопись, литература дезаши довзаши бола дуккха нах. Импровизированни сцена тIа советски доазол арахьарчеи авторий стихаш еш, къамаьлаш ду бовзаш болча киноа театреи деятелаша. Зрителаш хьеж области промышленносте, юрта боахаме, культурни вахаре карагIдаьннараш дувцаш дола «Юность» яхача халкъа киностуде операторашa даьхача любительски фильмашка.

СУРТА ТIА: традиционни эрсий чай малар.

С. МЕТЕЛИЦА сурт.
ТАСС фотохроника.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТХА КУЛЬТУРА ЦIАГIА

КПСС XXV съезда решенеш вахаре а кхухьаш бахача наха юкъе политико - массови болх чакхбоаккх Шалински районни культура ЦIено. Партеи паччахьалкхенои хьалхашка оттадаь декхараш кхоачаш а деш бахача наха интернациональни, атеистически къахьегамеи кхетам балара тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах цига.

Къаьстта айхха бувзам лоаттабу культура болхлоша «Шалинский» совхоза къахьегамхошца. Каст-каста хул цига «Седкъа» яха агитбригада. 14 саг чувоагIа цун. Дукха болх бу агитбригада доакъашхоша совхоза болхлоштa хьалхашка латта производственни планаши социалистически декхараши дIадовзийтара, цар ерригa уйла уж кхоачашдара тIаерзаю. Производстве хьалхалаттараштa хетаяь портреташ-сайренаш чакхйоах, хьалхалаттараш хестабеши тIехьабусараш бегбоахаши «Молнеш», «Къахьегама листокаш» арахец.

Иштта дунен халкъашта юкъерча хьалех, Iилманеи техниканеи карагIдаьннача кердадарех, мехка лоархIамеча гIулакхех дувцаш лекцеш, беседаш, занятеш чакхйоах районни культура ЦIен болхлоша. Шалински совхоза тракторни бригадашкеи шурий - товарни фермашкеи кийчъяьй цIе уголокаш. юрта боахама хетаяь а кхыйола а гойтера агитаци.

Районни культура ЦIен балха юкъе къаьстта хьинаре дакъа юкъекхахьарца белгалбеза хьехархой Дидаев Данил, Кантаев Сайпи, Умаров Ибрагим, совхоза болхлой Мусаев Висит, Найбышева Раиса, культура ЦIен художественни кулгалхо Махмудов Махаде, иштта кхыбараш.

ХIанз тха культура ЦIен берригa болх вай вахара Керттера Закон — керда Конституци, социалистически яхьа хьакъехьа КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК къахьегамхошка дайта Письмо, КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенеш дIайовзийтара тIаберзабаь ба.

С. АЛЬБЕК-ХАДЖИЕВ,
Шалински района Герменчук юртарча культура ЦIен директор.

IО ЦА ЙОЖАШ СЕЦАЙИЙ ГIАЛА?

ЧIоагIа теркам тIаозаш бола хоам кхаьчаб Пиза яхача итальянски городера: «Iойожаш лаьтта» гIоръяьнна башни 1977 шера цхьа миллиметр а оагIора яьннаяц. Профессора Джузеппе Тониолос яхачох, бустамаш ду прибораш оттаьчул тIехьагIа кIезиг-дукха а башни меттахьа яьнна моттиг белгалъяьяц цар. Из хIана хиннад аьлча йоах Iилмахоша, 54 совгIа метр лакхача цу шин тайпарча гIирса гоннахьара лаьттан тIоа кхотабеннаб.

Цу кердача хоамо башне кхела хьакъехьара кхерам, бакъдар аьлча, дIабаьккхабац. ХIара шера цун оагIора ластар 1974—1976 шерашка 1,5 миллиметр дар, хIаьта хIанз 4,25 метр оагIора яьннай из. 1350 шера хьалъяь яьнначул тIехьагIа дукха ха ялалехьа, лаьтта меттахьа дувлаш хиларах ма йолаеннайий башни оагIора ювла.

Пизански башни — Итале эггара хозагIа лоархIаш бола туристически гIирс. ХIара шера цун лагIаш тIа гIолла — хIаьта уж 30 гаргга да — урагIа вода 100 эзар саг. Цунна юххье тIа хьалтIавала мегачоа лоазабаьннача форда тIа гIолла додача кема тIа ше латташ санна хет.

«Йожаш латтача» башне кхелах кхераш дуккха шераш хьалхагIа денз оарц доах Iилмахоша. Итале правительства конкурс кхайкаяьй из Iо ца йожийтара дикагIа йола проект оттае. 3 эзар предложени еннай, цу даькъе гIирса гоннахьара лаьтта гIорадар а оагIув хьаллоацаш йоккха колонна оттаяр а йолаш. Цхьабакъта царех цхьаккха проект тIайийцаяц.

1977 шера мае къоабалъяьй башнена гоннахьа ялх гIув яккхара план. ХIанз укх сахьате кхоачашъяьнза йолча цу проекта автораша доглоах, дарда гоннахьа хиво даим еш йола давлени хьаллоаттаяро из оагIора ца ювлийташ соцаяргa. ГIирс хьалбича денз хьайоагIача хана итташ миллионаш туристаш хинна из памятник кIалхардаккхара 3,4 миллион гаргга доллар хьахийнал.

В. ЛАГУТИН.
(ТАСС).

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 январь.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Цун цIи я Сухэ-Батор». Художественни фильм. Сухэ-Батор ваь 85 шу дизарга. 10.05 — «Железовой Волера Iа» яха фильм-концерт (Польша). 10.35 — В. Катаев. «Фиалка». Телевизионни спектакль. 14.30 — «Хьа къехьагам хьа сийле я!». Кинопрограмма. 15.15 — «Дукха ха хьалха хиннача искусства памятникаш». 15.45 — «Советаши вахари». 16.15 — «Ч. Диккенса творчество». 17.00 — «Орлепок» яхача телестуде юнкораш Советски Союза шоззa Турпалца. Советски Союза Маршалца — В. И. Чуйковца вIашагIкхетар. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Цогали борзи» яха мультфильм. 18.25 — «Шри Ланка Республика» яхача документальни фильма премьера. 18.45 — УССР Паччахьалкхен академически симфонически оркестра концерт. 19.30 — Советски Эскадра 60 шу дизарга. «Балтийски сийле». Художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Искусства мастераш. СССР халкъа артистка А. К. Тарасова. 22.25 — «М. Светлова стихех дола М. Таривердиева иллеш». Фильм-концерт. Кхетадаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Физика сакъердамаца». Берашта дола телевизионни фильм. 18.15 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.35 — Халкъа депутатий Советашка. «Къахьега бокъо». 18.55 — «Сийдор лархIар». Документальни фильм. 19.15 — «Заманхо». Кагирхошта йола передача (гIалгIай меттала). 19.45 — Киножурнал. 19.55 — «Старт». Телевизионни спортивни журнал. 20.25 — «Вахара хьалхара гIулакх». Телевизионни документальни фильм.

1 февраль.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — Дешархоша еш Iаьна хьакъехьа йола эрсий советски поэтий стихаш. 9.25 — «Балтийски сийле». Художественни фильм. 10.55 — «Кинонилхьбара клуб». 14.30 — Документальни фильмай программа. 15.25 — «Хьамсара Iаьм». 15.45 — «Алкоголизм а цунна дарба дар я». 16.15 — «М. Ю. Лермонтова поэзи». «Поэта кхаллар». 17.00 — «Вахар — Iилманна». Интервидени. 17.30 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта!» 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Советски иллеи концерт. 18.50 — «Спортлото» тираж. 19.00 — 9-гIа студи. 20.00 — Коньковлоаш фигурни хахкарах йола Европа чемпионат. Шишшане цхьана коньковлоаш хахкар. Лоацца программа. Страсбургера передача (Франци). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Гаьнарча меридиане вIашагIкхетар» яхача телевизионни дуккха серешi йолча художественни фильма премьера. 1-гIа серя. 22.35 — «Ф. Шопена мазуркеш». Передача йистеньача — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Физика сакъердамаца». Берашта дола телевизионни фильм. 18.15 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий, меттала). 18.35 — «Царга хьежаш ба юртарча клубашка». Культпросветучилище хьехархочун Т. Б. Богатырева къамаьл (гIалгIай меттала). 18.50 — «Босболча кинескопа болх». Документальни фильм. 19.10 — «Кагирхоша гIулакхашца сийду Даьхен». XVI областной комсомольски конференцега (нохчий меттала). 19.45 — «Миштад цига, БАМ-е?». Документальни фильм.

РАДИО

31 январь.
6.30 — «Юртара Iуйра». 7.10 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Саг, автомобиль, никъ» (нохчий меттала). 9.15 — «Тха почта» (гIалгIай меттала). 16.00 — «Советски хьесапера вахар». Беседа. 16.15 — «ХIара балха денна — дикала Знак!» Пятилетка гвардейнаш. Назрановски автотранспортни предприятера передача (нохчий меттала). 16.30 — Социалистически яхье хьалхалаттараштa йола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — Ашараш. 18.30 — «Сайранара Грозный» (горсете гIолла).

1 февраль.
7.10 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Парте тIахьехама гIулакхина жоп ду» (гIалгIай меттала). 8.50 — «Сахьамсара мохк» яха У. Бексултанова сюита. 9.15 — «Алкоголь массаза зуламе я». Беседа. 9.30 — Концерт. 16.00 — Сталинградски тIом чакхбаьнна 35 шу дизарга. Микрофона хьалхашка ва тIема ветеран И. Тарала. 16.15 — «Даьне, хьона да салтечун дог!» (нохчий меттала) 16.45 — КПСС XXV съезда сецамаш кхоачашде! «ТIайочча декхараштa, — закона низ». Грозненски районера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Хоамаш

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —2 +3, Грозне 0 +2 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, дохк а доаллаш, лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 3 —7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —4 —9, дийнахьа +2 +7 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05035. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 611.